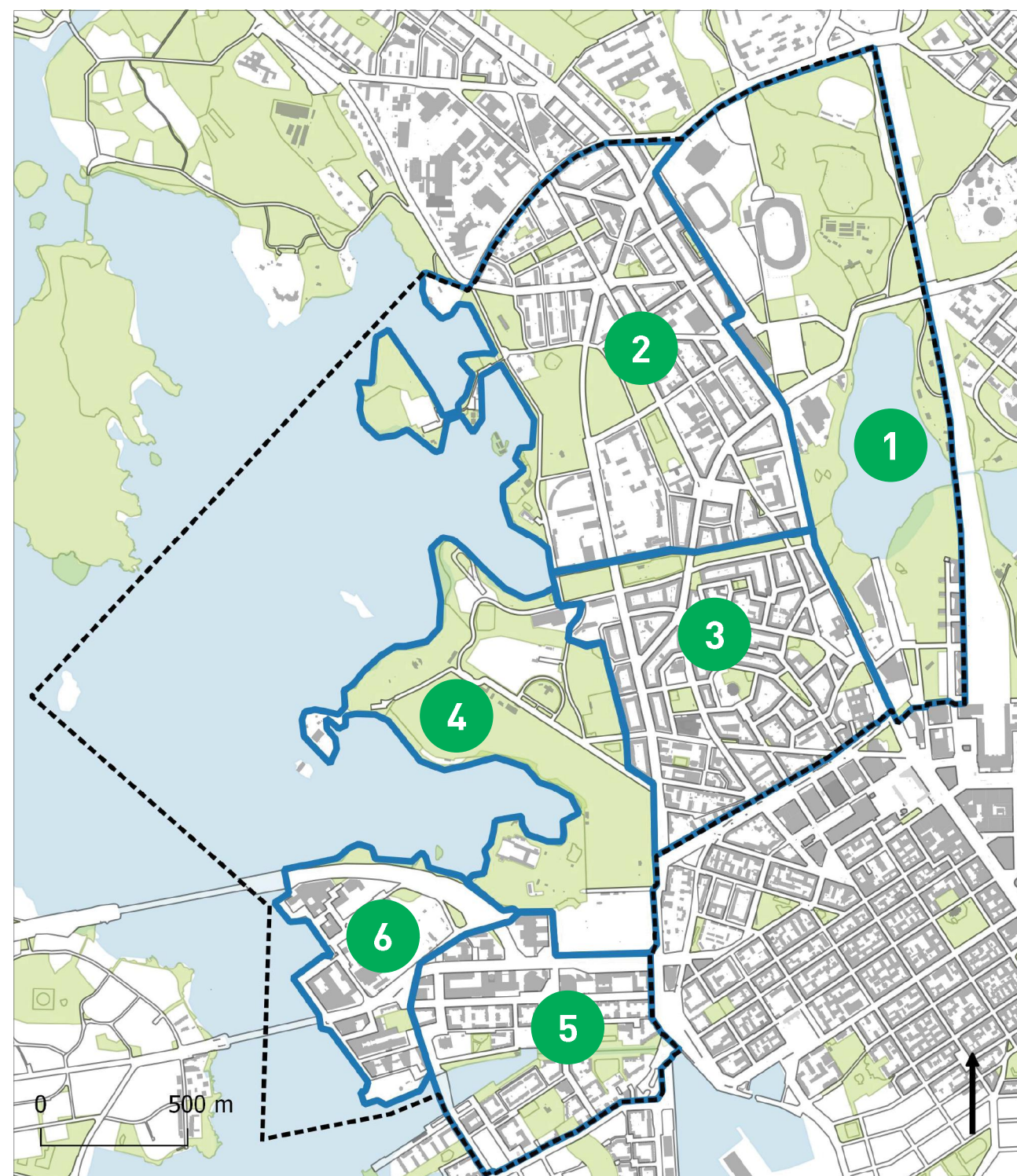
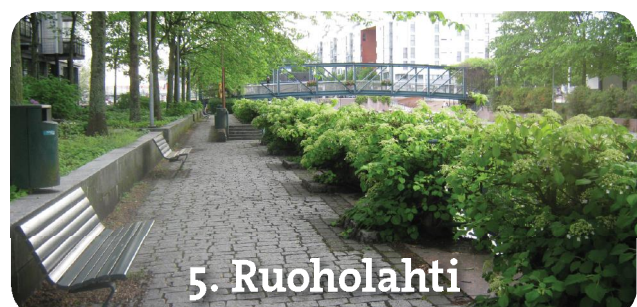

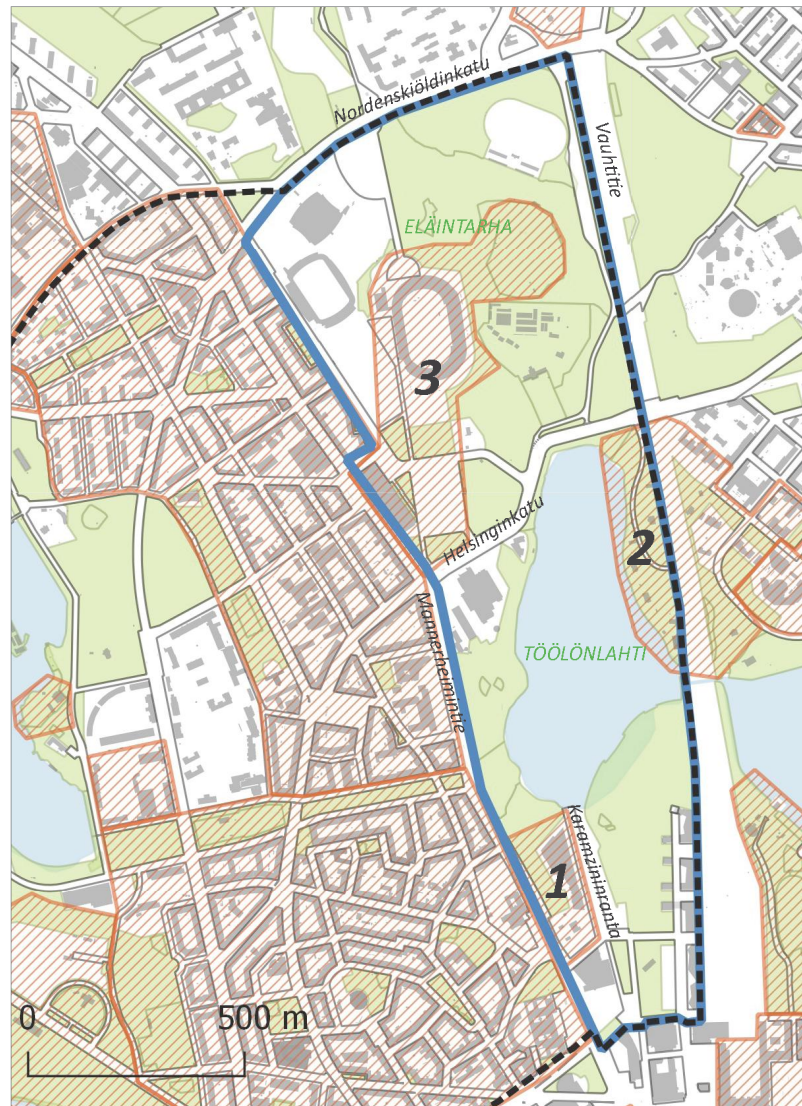
Kampinmalmin ja Töölön aluesuunnitelma 2017-2026

ALUEKORTIT

13.12.2016

TÖÖLÖNLAHTI, ELÄINTARHA JA LINNUNLAULU

Töölönlahden, Eläintarhan ja Linnunlaulun aluerajaus. Oranssilla vinoviivituksella valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

Alueen yleiskuvaus

Töölönlahden ja Eläintarhan alue muodostaa Helsingin kaupunkirakenteellisen keskusakselin, keskuspuiston, eteläisimmän osan, joka ulottuu Helsingin ytimeen. Maisemarakenteellisesti Töölönlahti sijoittuu laaksoon, joka rajautuu Linnunlaulun ja Eläintarhan kallioisiin selännealueisiin.

Alueella on kolme valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä tai niiden osaa: Helsingin olympiarakennukset, Linnunlaulu ja Finlandia-talo. Koko alue kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen Helsingin keskusta-alueen kokonaisuuteen. Lisäksi Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöihin kuuluvat Eläintarhan alue sekä Hesperian ja Hakasalmen puistot.

Töölönlahden rannalle Töölön puolelle on sijoittunut useita kansallisesti merkittäviä kulttuurirakennuksia, kuten Finlandia-talo ja Kansallisooppera. Eläintarhan alueelle sijoittuu Suomen urheiluhistorian merkkirakennuksia, kuten Helsingin olympiakisoja varten rakennettu Olympiastadion. Alueen puistojen kokonaisuus muodostaa kerroksellisen 1800-luvun lopulta aina 2000-luvulle rakentuneen, edustavan ja kaupunkikuvallisesti merkittävän laajan kokonaisuuden.

Alue on merkittävää kulttuuri- ja urheilutoimintojen sekä tapahtumien aluetta. Töölönlahden rantoja kiertävä reitti on ydinkeskustan tärkein virkistysreitti. Maisemakuvallisesti tärkeitä elementtejä rakennettujen ympäristöjen ohella ovat alueella säilyneet luonnon elementit, erityisesti Mäntymäen kallioalueet puustoineen. Maamerkit ja pitkät näkymäkselit erityisesti Töölönlahdelle ja Olympiastadionin ympäristössä ovat lisäksi maisemakuvallisesti merkittäviä ominaispiirteitä.

Kulttuurihistoria

Töölönlahden ja Eläintarhan alueelle on laadittu historian aikana lukuisia suunnitelmia. Alueen suunnittelussa on ollut vaikuttamassa eri aikojen merkittäviä arkkitehteja ja puutarhasuunnittelijoita (mm. Svante ja Paul Olsson, Knut Forsberg, Lars Sonck, Gustaf Nyström, Bertel Jung ja Alvar Aalto).

Alueella limittyvät kaupunki- ja puutarhasuunnittelun historialliset kerrokset. Puisto- ja urheilualan historia ulottuu aina 1850-luvulle, jolloin Töölönpuiston (Töölönlahden pohjoispuolella) rakentaminen aloitettiin. Kallioille Töölönlahden rannalle sijoittuneet 1800-luvun lopun Linnunlaulun huvilarakennukset limentävät aikansa huvilakulttuuria.

Eläintarhan alueelle rakentui 1930-luvulta alkaen erilaisia urheilurakennuksia Helsingin vuoden 1952 olympialaisia varten. Urheilurakennukset muodostavat kansainvälisestäkin arviotuna hyvin säilyneen olympiarakennuskokonaisuuden, joka kuuluu myös kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosvalikoimaan. Eläintarhan alueen olympiakilpailupaikoista tärkein on Olympiastadion. Olympiastadionin kokonaisuuteen liittyvät sen eteläpuolella oleva alkuperäiseen sommitelmaan kuuluva aukioden tilasarja ja niiden länsipuolella sijaitseva Stadionin puistikko. Olympiastadionin aukion ja Mäntymäen kentän muodostamaa tilasarjaa jäsentää pieni puustoinen kukkula. Olympiastadionin koillispuolella kallioisen metsän keskellä sijaitsee Uimastadion, joka on Suomen ensimmäinen maauimala. Stadionin lounaispuolella sijaitsee Kisahalli.

Eläintarhan alueelle, Töölönlahden suuntaan laskeutuvaan rinteeseen sijoittuu Helsingin kaupunginpuutarha. Sen näkyvin osa on Talvipuutarha, jonka edustalla on muotopuutarhatyylinen sommitelma ruusutarhoineen. Talvipuutarhan rakennus on vuodelta 1893. Muotopuutarha perustettiin 1920-luvun alussa pääasiassa kaupunginpuutarhurin Svante Olssonin suunnitelman mukaisesti.

Finlandia-talo edustaa toteutunutta osaa Alvar Aallon vuoden 1962 keskustasuunnitelman kulttuurirakennusten rivistöstä. Finlandia-taloa ympäröi Hakasalmen puisto, jonka nykyinen puistosommitelma on peräisin Finlandia-talon rakentamisen ajalta. Puiston pohjoisosan puustoisten kallioiden edustalla on Pekka Jylhän suunnittelema Urho Kekkosen muistomerkki.

Uusin kaupunkisuunnittelullinen kerros sijoittuu Töölönlahden eteläosiin, johon on 1990-2000 -lukujen vaihteessa rakentuneet merkittävät julkiset rakennukset Kiasma ja Helsingin Musiikkitalo. Makasiinipuisto, Kansalaistori ja vuonna 2016 valmistunut Töölönlahden puisto edustavat uusinta kerrosta yleisten alueiden suunnittelussa.

Suojelutavoitteet

Töölönlahden, Eläintarhan ja Linnunlaulun yleisten alueiden keskeiset tavoitteet liittyvät alueiden kehittämisen ja kulttuuriympäristöjen arvojen sekä ominaispiirteiden yhteensovittamiseen. Alue on osa Helsingin kaupunkirakenteen selkärangan toimivaa Keskuspuistoa.

Alueen arvoja on tunnistettu erilaisten inventointien yhteydessä. Eläintarhan alueen ja Linnunlaulun ympäristöhistoriallisessa selvityksessä sekä Hakasalmen ja Hesperian puistojen puistohistoriallisessa selvityksessä on määritelty perusteellisesti alueiden arvoja, ominaispiirteitä ja kehittämissuosituksia.

- Alueen arvojen ja ominaispiirteiden tulee olla alueiden suunnittelun pohjana. Kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi tulee huomioida alueen luontoarvot ja luonnon monimuotoisuus tiiviin kaupunkirakenteen keskellä.
- Ympäristö- ja puistohistoriallisten selvitysten tulee olla lähtökohtana alueiden kehittämiselle.
- Tärkeää on vaalia alueen tärkeitä maisemakuvallisia tekiä, kuten pitkiä näkymiä ja silhuettoja.
- Yksittäisten hankkeiden tuomat muutokset tulee arvioida ja suunnitella suhteessa laajaan, valtakunnallisesti merkittävään kokonaisuuteen. Huomioitava alueen asema osana Keskuspuistoa.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet

RKY 2009-alueet

- *Finlandia-talo, Kaupunginteatteri ja Kulttuuritalo. Finlandia-talo ja Hakasalmen puisto mainittu osana Finlandia-talon ympäristön kuvausta (1, kohdenumero kartalla)*
- *Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset -Töölön- ja Eläintarhanlahden rantakallioiden huvila-alueet eli Linnunlaulun huvila-alue (2)*
- *Olympiarakennukset -Olympiastadion ja uimastadion (3)*

Maakunnallisesti arvokkaat alueet

- *Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki (kattaa lähes koko alueen)*

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt

- *Eläintarhan alue*
- *Talvipuutarha*
- *Hesperian puisto*
- *Hakasalmen puisto*

Asemakaavalla suojellut alueet

- *Hakasalmen huvila talousrakennuksineen ja puutarhoineen*

Kadut ja aukiot

Aluetta rajaavat vilkasliikenteiset pääkadut Nordenskiöldinkatu, Mannerheimintie ja Helsinginkatu. Pääkadut ovat nelikaistaisia ja niiden keskellä kulkee raitiovaunukiskot. Katujen reunoilla kulkevat jalkakäytävät tai yhdistetty jalankulku ja pyöräily. Pääkatujen reunoilla on paikoin puuistutuksia.

Mäntymäentie ja Vauhtitie ovat kaksikaistaisia kokoojakatuja, Mäntymäentien toisella laidalla kulkee jalkakäytävä, toisella pyörätie ja jalkakäytävä. Kadun varrella on osan matkaa katu-puita. Vauhtitien laidalla kulkee osana matkaa kävely- ja pyöräilytie. Vauhtitien keskivaiheilla kadun viereen sijoittuu paikokitusalue.

Alueen asuntokaduiksi luokitellaan Urheilukatu, Paavo Nurmentie ja Pohjoinen Stadiontie. Urheilukatu on kaksikaistainen katu, jota reunustaa länsiosan rakennetun korttelin puolella jalkakäytävä. Itäosassa katutilaan sijoittuu vinopysäköinti sekä eroteltu pyörätie ja jalkakäytävä. Osan matkaa vinopysäköinnin ja pyörätien välissä on katupuistutukset. Välikaistoilla on käytetty harmaata ja punaista noppakiveä.

Paavo Nurmentie ja Pohjoinen Stadiontie sijoittuvat keskeisesti Eläintarhan alueelle muodostaen etelä-pohjoissuuntainen akselin Stadionin etelä- ja pohjoispuolelle. Kadut ovat asfalttipintaisia. Paavo nurmentietä reunustaa jalkakäytävä toisella puolella katua. Pohjoisella Stadionintieellä jalkakäytävät sijaitsevat molemmilla puolin katua.

Olympiastadionin eteläpuolelle sijoittuvat avoimet kentät, Olympiastadionin aukio ja pysäköintialueeksi kaavassa osoitettu Mäntymäen kenttä. Ne ovat keskeinen osa Olympiastadionin kokonaisuuden historiallista sommitelmaa. Ne ovat tärkeitä avoimia kaupunkitiloja, joiden yli avautuu näkymä Olympiastadionille.

Keskeiselle paikalle sijoittuva Kansalaistori Musiikkitalon, Kiasman ja Sanomatalon on vilkas tapahtuma-aukio.

Tavoitteet:

- Katujen kehittämisen pohjana tulee olla alueelta laaditut ympäristöhistorialliset selvitykset.
- Historiallisten aukiosommitelmien säilyttäminen.
- Alueellisten tyyliipriteiden huomiointi.

Puistot

Töölönlahtea ympäröivät erilaiset puistoalueet, kuten Eläintarhan alueet, Hesperian puisto, Hakasalmen puisto ja Töölönlahdenpuisto.

Hesperian puiston ja Hakasalmen puiston tyyli perustuu 1800-luvun maisemapuutarhaan ja puistot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden Mannerheimintien ja Töölönlahden väliin. Töölönlahdenpuisto on alueen usuin puisto, jonka keskeinen elementti on puiston läpi kulkeva kaareva puistokäytävä.

Eläintarhan laaja historiallisesti kerrostunut alue on kalliomettien ja urheilurakennusten rytmittämä kaupunkipuisto. Se on rakentunut vaihteittain vuosikymmenten aikana erilaisten toimintojen ja osa-alueiden muodostamaksi kokonaisuudeksi eri

aikojen kaupunkisuunnitteluihanteiden ja -tavoitteiden muokkaamana. Alueen maisemakuva vaihtelee metsäisistä alueista hoidettuihin puistoihin ja Kaupunginpuutarhan historialliseen puutarhakokonaisuuteen.

Eläintarhan alueella on pitkä kulttuurihistoria vapaa-ajanvieton ja urheilutapahtumien pitopaikkana. Se liittyy kantakaupungin virkistystoiminnat osaksi kaupungin läpi kulkevaa metsä- ja puistovyöhykettä, Keskuspuistoa, joka ulottuu aina Vantaanjoelle asti.

Töölönlahden pohjoispuolelle etelärinteeseen sijoittuva kaupunginpuutarha muodostaa maisemakuvallisen pääteen Töölönlahden yli pohjoiseen avautuville näkyville. Myös Mäntymäet luovat tärkeitä metsäisiä kehukset Töölönlahdelle.

Tavoitteet:

- Puistojen kehittämisen pohjana tulee olla alueelta laaditut ympäristöhistorialliset ja puistohistorialliset selvitykset.
- Puistojen arvojen ja ominaispiirteiden säilyttäminen alueiden kehittämisessä.
- Puuston ja muun kasvillisuuden maisemakuvallisen arvon huomiointi. Maisemakuvallisesti erityisesti tärkeä on Mäntymäen puusto ja sen luoma puustoinen silhuetti.
- Maisemakuvan vaihtelevuuden säilyttäminen luonnonmuokkaisimmista alueista hoidettuihin puistoihin.

Rakenteet, kalusteet ja valaistus

Töölönlahden, Eläintarhan ja Linnunlaulun yleiset alueiden rakenteet ilmentävät muutokielellään ja materiaalivalinnoissa eri vuosikymmenten suunnitteluihanteita.

Ajoradat ja jalkakäytävät ovat pääasiassa asfalttipintaisia ja katualueilla on käytetty luonnonkivisiä reunakiviä. Puistokäytävien materiaalit vaihtelevat. Hesperianpuistossa on kivituhkapintaiset reitit, Töölönlahtea kiertävä reitti ja Eläintarhan reittien pintamateriaali vaihtelee asfaltista kivituhkaan. Töölönlahtea kiertävälle reitille omaleimaista on matala luonnonkivinen paasi, joka erottaa pyöräilyn ja jalankulun. Töölönlahdenpuistossa on puolestaan käytetty pinnoitteina asfalttia, kivituhkaa ja erilaisia luonnonkivipinnoitteita.

Jalkakäytävät on rajatta graniittisin reunakivin. Alueella on käytetty luonnonkiveyksiä, muun muassa noppakiveyksiä katupuistutusten välikaistoilla.

Alueen puistoissa on käytössä useita eri penkkimalleja. Hesperian puistossa on koivunjalkapenkkejä ja Finlandiatalon edessä kiinteitä kivisiä paasipenkkejä. Kansalaistorin puistossa kiinteitä istutusaltaisiin liittyviä graniittireunuksia ja selkänöjällisiä metallisälepenkkejä, jäteastioina on käytetty city-roskista.

Kaduilla on pääasiassa vaijerivalaistus, Sallinkadulla on historialliset Y-valaisimet. Olympiastadionia ympäröivät kadut Urheilukatu, Stadionpolku, Tahkontie, Hammarskjöldintie samoin kuin Stadionin lähiympäristö on valaistu historiallisella KPV-valaisimella pylvasasennuksena.

Puistojen osalta valaistus ei kuulunut alkuperäisiin puistosuunnitelmiin ja valaistusta on lisätty puistoihin myöhemmissä vaiheissa. Urheilukentät on valaistu korkeilla valonheittimillä. Alueen erityisvalaistuskohteita ovat Olympiastadion ja Stadionin torni. Taidevalaistuskohteita ovat Pekka Jylhän Lähde/UKK-muistomerkki, Waino Aaltosen Paavo Nurmi ja Terho Sakin Lasse Virenin juoksijapatsas sekä Taisto Martiskaisen Crescendo.

Tavoitteet:

- Rakenteiden, kalusteiden ja varusteiden historiallisten tyyliipriteiden huomiointi alueiden kunnostuksessa.
- Kalusteet kaupunkikalusteohjeen mukaisesti.
- Valaistuksen historiallisten piirteiden huomiointi ja sovittaminen alueiden ominaispiirteisiin. Historiallisten valaisimien säilyttäminen rakennuskannaltaan yhtenäisillä historiallisilla alueilla ja muiden alueiden valaiseminen tyyliiltään alueen kokonaisilmeeeseen sopivilla valaisimilla.
- Julkisten veistosten valaistus ja valaistusten jatkuva ylläpito.

Alueiden käyttö

Töölönlahti, Eläintarha ja Linnunlaulu on kokonaisuutenaan erittäin merkittävä ja keskeinen kulttuuri- ja urheilutoimintojen sekä virkistysalue. Kaupungin ytimeen ulottuva alue on merkittävä myös matkailun näkökulmasta. Erilaisten tapahtumien aikaan alueella on todella suuret kävijämäärät.

Tavoitteet:

- Alue on kulttuurin, kaupunkitapahtumien, liikunnan ja urheilun ydinalue.
- Reitistön yhtenäisyyden ja jatkuvuuden varmistaminen niin alueen sisällä kuin alueen ulkopuolelle.
- Alueiden arvojen ja ominaispiirteiden vaaliminen alueiden suunnittelun pohjana.

Keskeisiä lähtötietoja

Eläintarhan alueen ympäristöhistoriallinen selvitys, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu 2013:2.

Hakasalmen ja Hesperian puistot, puistohistoriallinen selvitys, Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2010 : 10 / Katu- ja puisto-osasto.

Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu 2015:5.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Finlandia-talo, Eläintarhan huvilta ja yleishyödylliset laitokset sekä Olympiarakennukset. www.rky.fi

TAKA-TÖÖLÖ

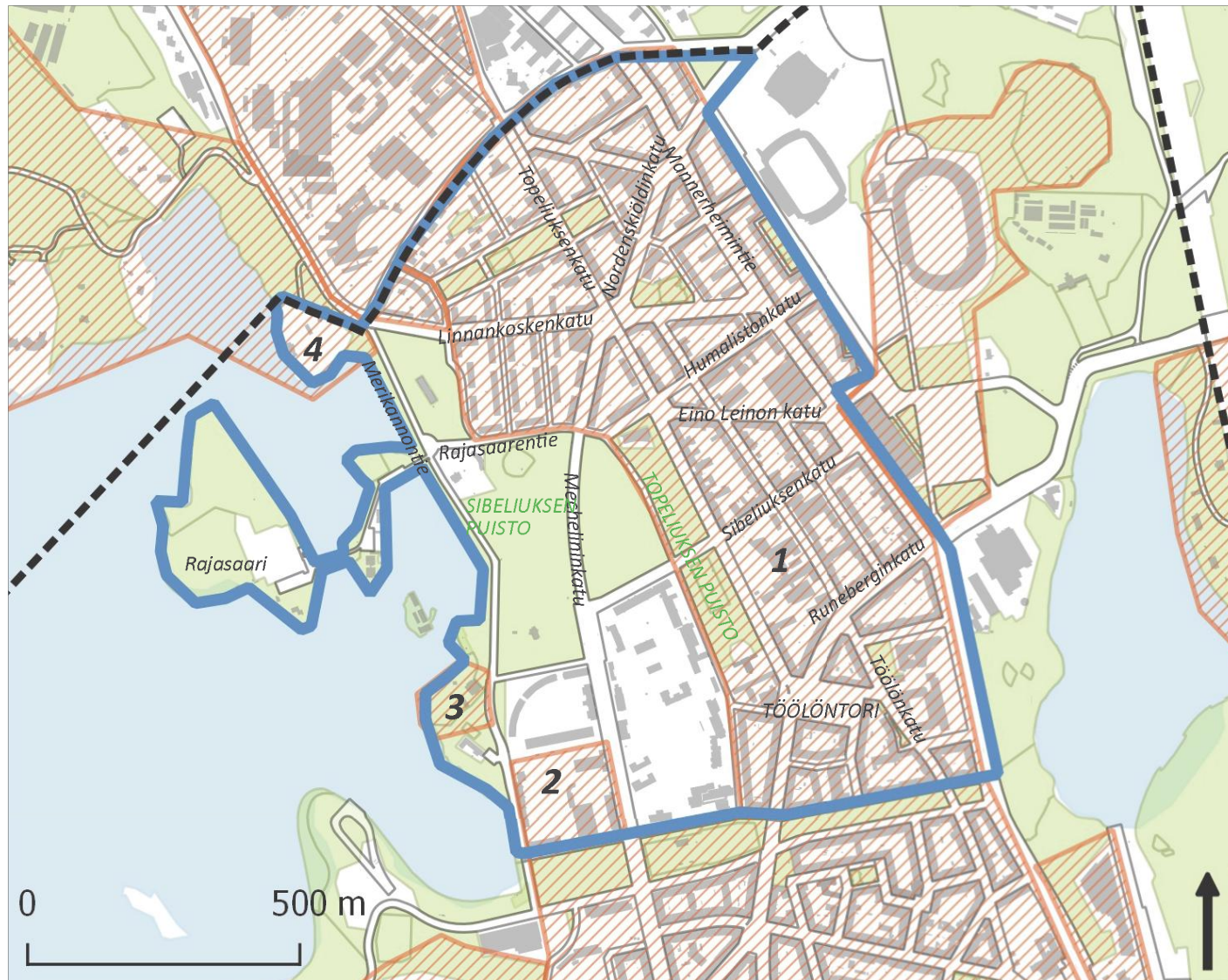
Alueen yleiskuvaus

Pääosin 1920-30-luvuilla rakennetun kaupunginosan asemakaava perustuu asemakaavakilpailuun, jonka tuloksena Gustaf Nyström ja Lars Sonck laativat umpikortteleihin perustuvan vuonna 1906 vahvistetun Töölön asemakaavan. Tämän jälkeen kaava uudistui voimakkaasti Bertel Jungin toimesta vuonna 1916 ja asemakaavamuutoksia tehtiin 1930-luvun lopulle asti. Umpikorttelit muuttuivat kaavamuutosten myötä avoimmiksi.

Taka-Töölö muodostaa tiiviin ja kaupunkikuvaltaan yhtenäisen kokonaisuuden, jota elävöittävät useat julkiset rakennukset. Kaupunginosaa jäsentävät lukuisat akselit, aukiot,

puistot ja puistikot, kuten Sibeliuksen ja Topeliuksen puistot, Kirjailijan puisto sekä Linnankoskenpuisto. Niiden rooli kaupunkirakenteessa on tärkeä. Töölöntori puolestaan muodostaa kaupunginosan keskeisen aukion.

Topeliuksen ja Sibeliuksen puistojen kokonaisuus sekä ranta-alueet muodostavat alueen keskeisen viheralueiden kokonaisuuden. Ranta-alueella Merikannontien suuntaisesti kulkeva rantaraitti on osa laajempaa Helsingin rantoja kiertävää rantaraitin kokonaisuutta. Rantaviivan edustalla on useita osin virkistyskäytössä olevia saaria, kuten Rajasaari ja Humalluodot.

Taka-Töölön aluekortin aluerajaus. Oranssilla vinoviivituksella valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

Kulttuurihistoria

Alueen julkiset ulkotilat olivat merkittävä osa alkuperäisiä asemakaavallisia kokonaisuuksia. Taka-Töölön puistot ja puistikot näkyvät jo alueen varhaisissa asemakaavoissa. Yleisillä alueilla on paitsi merkittävä rooli kaupunkirakenteessa, niillä on myös merkittäviä kaupunkirakennustaiteellisia, kaupunkikuvallisia ja maisema-arkkitehtonisia arvoja. Tyypillinen tyyli on kaupunkitilojen muodostamien tilasarjojen vaihtelevuus ja yksilöllinen ilme sekä avautuvien näkymien vaihtelu.

Taka-Töölön kerrostaloalue on arvotettu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Alue kuuluu lisäksi kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön suomalaisen modernismin merkkiteosten joukkoon. Valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöistä Taka-Töölöön sijoittuvat lisäksi Taivallahden autokompanian kortteli, Soutustadion sekä Mäntyniemi.

Taka-Töölö on lähes kokonaisuudessaan arvotettu kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi (yleiskaava 2002). Lisäksi useat puistot ja Töölöntori on luokiteltu Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöiksi.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet

RKY 2009-alueet

- *RKY 2009: Taka-Töölön kerrostaloalue (1, kohdenumero kartalla)*
- *RKY 2009: Puolustusvoimien 1930-luvun arkkitehtuuri Helsingissä (Taivallahden autokompanian kortteli) (2)*
- *RKY 2009: Olympiarakennukset (Soutustadion) (3)*
- *RKY 2009: Meilahden huvila-alue (Kesäranta) (4)*

Maakunnallisesti arvokkaat alueet

- *Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki (kattaa lähes koko alueen)*

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt

- *Sibeliuksen puisto*
- *Topeliuksen puisto*
- *Kirjailijanpuisto*
- *Piilopuisto*
- *Töölöntori*

Suojelutavoitteet

Taka-Töölön yleisten alueiden keskeiset tavoitteet liittyvät alueiden kehittämisen ja kulttuuriympäristöjen arvojen sekä ominaispiirteiden yhteensovittamiseen.

Alueen arvoja on tunnistettu erilaisten inventointien yhteydessä.

Tavoitteet:

- Arvokkaan kaupunkimiljöön säilyttäminen yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa vaalitaan niin rakennuksia, ulkotilojen rakenteita ja varusteita sekä taataan puuston ja muun kasvillisuuden säilyminen.
- Puistojen viihtyisyyden, kunnon ja toimintojen kehittämisen alueiden arvot ja ominaispiirteet huomioiden.
- Ympäristöhistorialliset selvitykset alueiden suunnittelun pohjana.

Toritoimintaa Töölöntorilla.

Taivallahden ranta.

Kadut ja aukiot

Taka-Töölöä jakavat vilkasliikenteiset pääkadut: Mechelininkatu, Linnankoskenkatu, Nordenskiöldinkatu ja Mannerheimintie. Pääkadut ovat nelikaistaisia. Katuja reunustavat molemmilla puolilla leveät jalkakäytävät. Katualueet rajautuvat pääasiassa suoraan rakennusten seiniin. Katujen reunoilla on osin kadunvarsipysäköintiä. Mannerheimintien keskelle sijoittuvat raitiovaunukiskot.

Alueellisia kokoojakatuja ovat Runeberginkatu ja Topeliuksenkatu. Kadut ovat vaihdellen kaksi- tai nelikaistaisia ja niitä reunustavat leveät jalkakäytävät. Katujen reunoilla on kadunvarsipysäköintiä. Runeberginkadun keskiosassa kulkevat raitiovaunut.

Puistokaduista Mechelininkatu on edustava esimerkki vehreästä puistokadusta Sibeliuksenkadusta etelään jatkuvalla osuudella, jossa esplanadimaiset kaksiriviset puuistutukset sijoittuvat katutilan keskelle reunustamaan keskellä kulkevaa kävelyreittiä. Alueen muita tärkeitä puistokatuja ovat Linnankoskenkatu sekä osa Topeliuksen- ja Sibeliuksenkatuja Topeliuksen ja Sibeliuksen puistoja reunustavilta osuuksillaan. Katupuut sijoittuvat pääasiassa jalkakäytävän ja ajoradan väliin. Topeliuksen- ja Sibeliuksenkatujen puuistutuksia täydentävät puistojen puolella olevat puut synnyttäen hyvin vehreän katu ympäristön esimerkiksi Sibeliuksenkadulla Topeliuksen puiston kohdalla. Alueen katupuilla on tärkeä kaupunkikuvalinen arvo.

Asuntokaduilla kaksisuuntaisia ajoratoja reunustavat reunakivien rajaamat jalkakäytävät. Katutilan leveys mahdollistaa kadunvarsipysäköinnin lähes kaikilla asuntokaduilla. Katutila on koko alueella huomattavan yhtenäinen alueen suunnitteluhistorian ansiosta. Suuri osa kaduista rajautuu suoraan ympäröivien korttelialueiden rakennuksien seiniin.

Töölöntori muodostaa Taka-Töölön keskeisen aukion. Torin jäsentely on säilynyt alkuperäisenä joitakin muutoksia lukuun ottamatta, esim. itäreunaan on 1970-luvulla lisätty puurivi.

Tavoitteet:

- Katujen tyylipiirteiden huomioiminen alueiden kunnostamisessa.
- Kaupunkipuiden vaaliminen.
- Töölöntorin vaaliminen alueen keskeisenä aukiona.

Näkymä Topeliuksen puistosta.

Puistot

Kaupunginosaa jäsentävät lukuisat puistot ja puistikot (Topeliuksen puisto, Sibeliuksen puisto, Kirjailijan puisto, Linnankoskenpuisto, Urheilukadun puistikko, Urheilulehto, Kivelänkadun puistikko, Arvo Ylpön ja Piilopuisto).

Topeliuksen ja Sibeliuksen puistot muodostavat Taka-Töölön keskeisimmän laajan puistovyöhykkeen, joka jatkuu Merikannonrantana merenrantaan saakka. Puistot ovat tärkeä osa alueen asemakaavoituksen keskeisiä kaupunkirakenteellisia osia – Topeliuksen puisto esiintyy jo vuoden 1906 vahvistetussa asemakaavassa ja Sibeliuksen puisto lisättiin vuoden 1916 asemakaavaan.

Töölön puistojen tyyli vaihtelee arkkitehtonisista muotopuistoista vapaamuotoisempiin puistoihin. Topeliuksen puiston eteläosa edustaa 1930-luvulta harvinaisen hyvin säilynyttä symmetristä muotopuutarhaa. Topeliuksen puisto Töölön kirkon ja kirjaston välissä on harvinaisen hyvin säilynyt puistosommitelma, joka Töölön kirkon kanssa muodostaa arvokkaan kokonaisuuden. Sibeliuksen puisto puolestaan edustaa vapaamuotoista maisemapuutarhan omaista puistoa, jossa on osin luonnonmukaisia alueita.

Alueen puistoissa on nähtävissä suunnitteluajakaudelleen tyyppillisiä kasvillisuuden käytön erityispiirteitä:

- *puistoja, puistikkoja ja katujen varsia reunustavat monin paikoin puukujanteet tai -rivit, yleisimpänä lajina lehmus (Tilia)*
- *puistoissa ja puistikoissa aksiaalisia sommitelmia*
- *toistuvat muotoon leikatut puut, lajeina ja lajikkeina muun muassa hopeapajut (Salix 'Sibirica'), poppelit (Populus), salavat (Salix fragilis) sekä muotoon leikatut pensasaidat, yleisin laji aitaorapihlaja (Crataegus grayana)*
- *aksiaaliosommitelmia korostavat geometriset kukkaryhmät ja kukkivat pensasistutukset*
- *pikkupuut, lajeina muun muassa rungolliseksi pikkupuiksi vartetut tatarivaahterat (Acer tataricum), syreenit (Syringa) ja aitaorapihlaja (Crataegus grayana)*
- *havupuuryhmät, lajeina esimerkiksi okakuuset (Picea pungens) ja douglaskuuset (Pseudotsuga menziesii)*

Topeliuksenkadun keraamista laatoitusta.

Tavoitteet:

- Puistojen arvokkaiden tyylipiirteiden kuten puistojen tilarakenteen, kasvillisuuden, rakenteiden vaaliminen.
- Ympäristöhistorialliset selvitykset puistojen kunnostuksen pohjana.
- Kasvillisuuden inventointi alueen puistojen ja puistikoiden kunnostus- ja hoitosuunnitelmien pohjaksi.

Rakenteet, kalusteet ja valaistus

Taka-Töölön yleiset alueet ilmentävät rakenteissaan ja muotokielessään 1900-luvun alun tyylipiirteitä. Puistoissa voi erottaa aikakaudelle tyyppillisiä maisemarakenteita esimerkiksi taidokkaita luonnonkivimuuri- ja porrarakenteita. Töölölle tyyppillisenä erikoispiirteenä on paikoitellen jalkakäytävän pinnoitteena säilynyt keraaminen laatoitus. Keltaista keraamista laatoitusta on säilynyt esimerkiksi Topeliuksenkadulla. Ajoradat ja jalkakäytävät ovat pääasiassa asfalttipintaisia ja katualueilla on käytetty luonnonkivisiä reunakiviä. Välikaistoilla on käytetty muun muassa noppa- ja nupukiveä. Töölöntorin alkuperäisestä pintamateriaalista ei ole varmuutta, mutta torilla tiedetään olleen noppakiveys ainakin vuodesta 1939.

Alueen puistoissa on käytössä mm. vihreitä Göteborg-mallisia penkkejä, mutta se ei ole puistojen alkuperäinen penkkimalli. Alkuperäisiä penkkimalleja ovat olleet koivunjalkapenkit (esimerkiksi Sibeliuksen puistossa) ja niin sanottu Kaivopuiston puupenkki (Topeliuksen puistossa ja Kirjailijan puistossa).

Alueen kokoojakatujen katuvalaistus on tehty pääasiassa vajjeriripustuksella. Mechelininkadulla Kivelän sairaalan ja Sibeliuksen puiston kohdalla valaisinvajjerit on ripustettu ristikkorakenteisiin pylväisiin, muualla rakennusten seiniin tai kuumasinkittyihin teräspylväisiin. Rajasaareissa on rantaväylällä myös ilmajohdoilla varustettuja puupylväitä.

Puistojen osalta valaistus ei kuulunut alkuperäisiin puistosuunnitelmiin ja valaistus on lisätty puistoihin myöhemmissä vaiheissa. Alueen puistoissa on käytetty useita eri valaisintyyppisiä. Eila Hiltusen Sibelius-monumentti on alueen erityisvalaistuskohde. Valistuksen suunnittelussa tulee aina huomioida kaupunkitilojen säilytettävät tyylipiirteet ja niiden suojeleminen.

Tavoitteet:

- Historiallisten pinnoitteiden ja rakenteiden ominaispiirteiden säilyttäminen.
- Keraamisten pinnoitteiden säilyttäminen ja uusiminen.
- Valaistuksen päivittäminen puistojen peruskorjauksen ja kunnostuksen yhteydessä tarpeen mukaan.
- Valaistuksen historiallisten piirteiden huomioiminen ja soveltaminen alueiden ominaispiirteisiin.
- Julkisten veistosten erityisvalaistus ja valaistusten ylläpito.

Alueiden käyttö

Kaupunkirakenteen sisällä sijaitsevat lukuiset puistot ja puistikot sekä ranta-alue tarjoavat paljon virkistysmahdollisuuksia. Sibeliuksen puiston Sibelius-monumentti on merkittävä matkailunähtävyys ja pala ”Suomi-kuvastoa”. Töölöntori muodostaa alueen keskeisen julkisen ulkotilan toritoimintoinen.

Merikannonrantaan rajautuvan ranta-alueen virkistysmerkitys on suuri Helsingin rantojen kokonaisuudessa. Ranta-alueelle sijoittuvat rantaraitin lisäksi venesatama, kahvila- ja ravintolapalveluita, soutustadion sekä Rajasaaren koirapuisto. Ranta-alue on yleiskaavaehdotuksessa 2050 merkitty merkittäväksi virkistys-, ulkoilu-, luonto- ja kulttuurialueeksi, joka kytkeytyy seudulliseen viherverkostoon ja merelliseen virkistysvyöhykkeeseen.

Tavoitteet:

- Alueiden arvojen ja ominaispiirteiden säilyttäminen alueiden suunnittelussa.
- Töölöntorin toimiminen keskeisenä kaupunkiytimenä, tapahtumien paikkana ja viihtyisänä oleskeluaukiona.
- Sibelius-monumentin toimiminen alueen keskeisenä, ympäristöltään laadukkaana matkailukohteena suurelle kävijämäärälle.
- Reitistön yhtenäisyyden ja jatkuvuuden varmistaminen niin alueen sisällä kuin alueen ulkopuolelle.
- Taivallahden ranta:
 - monipuolinen oleskelun ja vesivirkistykseen alue
 - luonnontilaisten alueiden säilyttäminen aktiivisempien toimintojen lomassa
 - tärkeiden meri- ja rantanäkymien korostaminen ja vaaliminen

Keskeisiä lähtötietoja

Laine, K. (2013). *Sibeliuksen ja Topeliuksen puistojen historiaselvitys ja yleissuunnitelma*. Aalto-yliopisto. Arkkitehtuurin laitos. Diplomityö.

Peltola, K. (2012). *Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja*. Helsingin kaupunki, Kaupunkisuunnitteluvirasto. Harjoittelutyönä toteutettu selvitys. Haettu 16.1.2016 osoitteesta http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/ymparisto/Ennen_II_maailmansotaa_asekaavoitettuja_helsinkilaisia_puistoja.pdf.

Telén, E. & Haikala, M. (toim.) (2002). *Töölön viheralue-suunnitelma 2003-2012*. Helsinki: Helsingin kaupungin rakennusvirasto / Viherosasto.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): *Taka-Töölön kerrostaloalue, Meilahden huvila-alue (Mäntyniemi sen osana), Olympiarakennukset (Soutustadion) ja Puolustusvoimien 1930-luvun arkkitehtuuri Helsingissä*.

ETU-TÖÖLÖ

Alueen yleiskuvaus

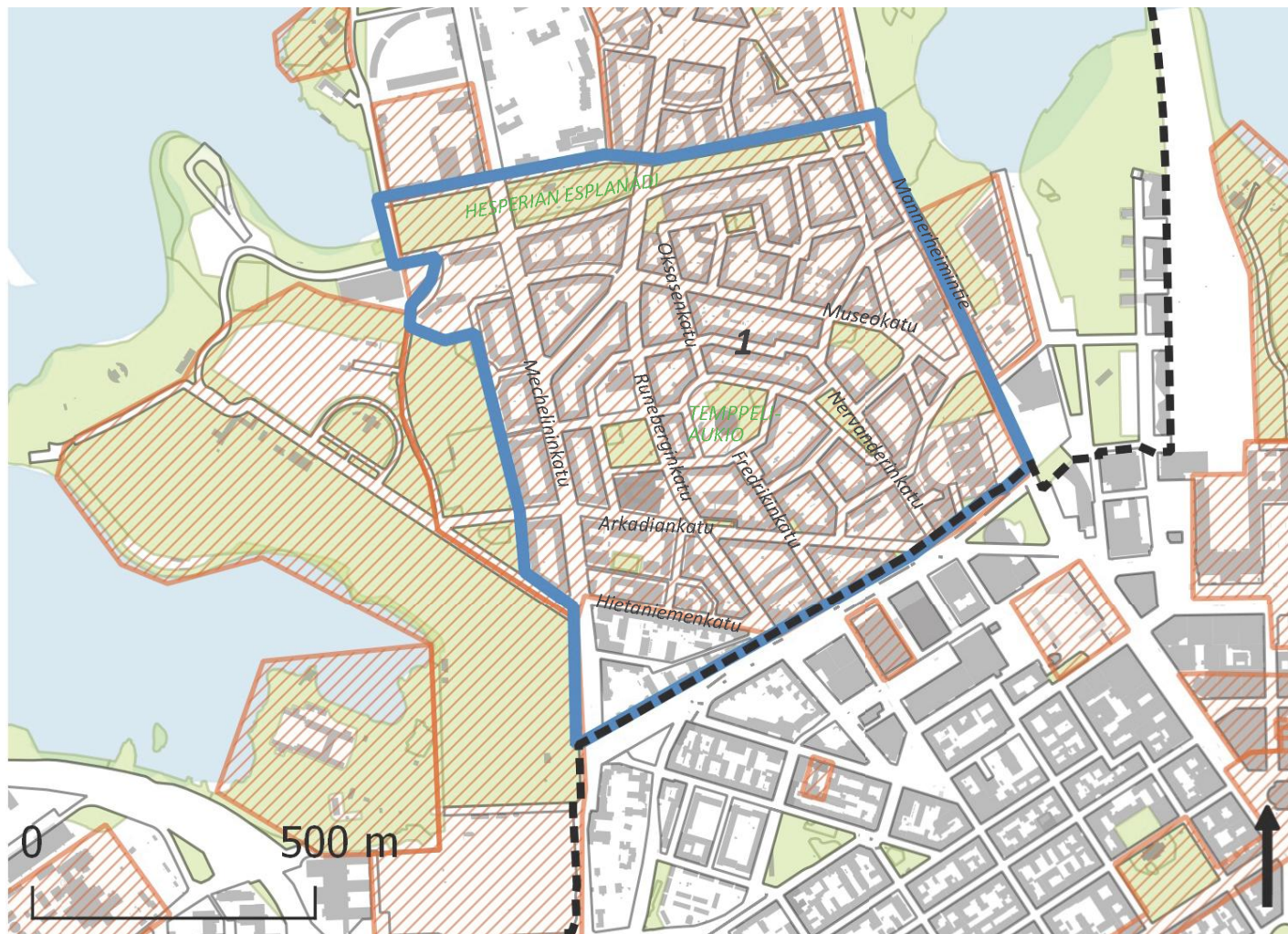
Alueen ensimmäisen asemakaavan laativat Lars Sonck ja Gustav Nyström vuonna 1906 ja ensimmäiset korttelit rakennettiin 1910-luvun alussa. Etu-Töölö ilmentää hyvin 1900-luvun alkupuolen kaupunkisuunnitteluihanteita. Alue on pääosin umpikerrostalokortteleiden muodostamaa tiivistä kaupunkirakennetta, joka on rakennettu maastonmuodoiltaan vaihtelevaan kalliomaastoon. Korttelit muodostavat suljettuja suurkorttelipihoja. Korttelirakennetta jäsentävät pienet puistot ja puistikot (Sammonpuistikko, Temppeliaukio, Apollonpuistikko, Mika Waltarin puisto, Museonpuisto, Nervanderipuistikko, Perhonkenttä, Arkadian kulmapuistot).

Etu-Töölön kaupunginosa muodostaa kokonaisuudessaan valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY). Kaupunginosassa on monia kansallisesti merkittäviä julkisia rakennuksia kuten Eduskuntatalo, Suomen

kansallismuseo sekä kirkkoja, kouluja ja oppilaitoksia, joista Helsingin kauppakorkeakoulu kuuluu kansainvälisen DOCO-MOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernismin merkkiteosvalikoimaan.

Alueen kaupunkirakennetta keskeisesti jäsentäviä elementtejä ovat Hesperian esplanadi pohjoisessa ja Temppeliaukion kirkon kalliialue alueen korkeimmalla kohdalla. Temppeliaukio muodostaa Etu-Töölön säteittäisten katujen keskipsiteen. Kirkko on louhittu kalliokumpareen sisään 1960-luvulla. Hesperian esplanadi toimii kaupunkirakenteessa tärkeänä akselina yhdistäen Taivallahden ja Töölönlahden. Lännessä Etu-Töölön kaupunkirakenne rajautuu Hietakannaksen ja Väinämöisen kentän puistoalueeseen.

Aluetta halkovat suuret kadut Mechelininkatu ja Runeberginkatu sekä aluetta rajaa idässä Mannerheimintie.

Etu-Töölön aluekortin aluerajaus. Oranssilla vinoviivituksella valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

Kulttuurihistoria

Alueen julkiset ulkotilat olivat merkittävä osa alkuperäistä asemakaavallista kokonaisuutta. Etu-Töölön puistot ja puistikot näkyvät jo alueen varhaisissa asemakaavoissa. Yleisillä alueilla on paitsi merkittävä rooli kaupunkirakenteessa, niillä on myös merkittäviä kaupunkirakennustaiteellisia, kaupunkikuvallisia ja maisema-arkkitehtonisia arvoja.

Etu-Töölön kaupunginosa muodostaa kokonaisuudessaan valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY). Etu-Töölön kaupunginosa ilmentää hyvin 1900-luvun alkupuolen kaupunkisuunnittelulle ominaisimpia tavoitteita: alueen asemakaava heijastelee orgaanisen kaupunkisuunnittelun ja rakentamistapa yhtenäisen kaupunkikuvan ihanteita.

Arkkitehtuurin yksinkertaistuessa kohti 1920-luvun klassisimia myös asemakaavoitus palasi säännöllisempiin muotoihin. Puistot ja istutukset sekä julkiset rakennukset saivat Bertel Jungin suunnitelmassa v. 1916 myös aikaisempaa enemmän tilaa. Läntisimmät korttelit Hietaniemen puoleisessa osassa rakennettiin 1930-luvulla. Birger Brunila kaavoitti 1930-luvulla toteutuneen Hesperian esplanadin, joka yhdistää Töölönlahden ja Taivallahden.

Pääasiassa kuusikerroksisten kerrostalojen arkkitehtuurissa näkyy muutos pelkistetympään suuntaan jugendin koristeellisuuden jälkeen. 1930-luvulla valmistuneissa rakennuksissa on myös funktionalismin tunnusmerkkejä. Etu-Töölön katukuvan yhtenäisyys perustuu 1923 laadittuun julkisivukäyttöön.

Etu-Töölön on lähes kokonaisuudessaan arvotettu kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi (yleiskaava 2002). Lisäksi useat puistot ja puistikot on luokiteltu Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöiksi.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet

RKY 2009-alueet

- Etu-Töölön kaupunginosa, (1, kohdenumero kartalla)

Maakunnallisesti arvokkaat alueet

- Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki (kattaa lähes koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt

- Hesperian esplanadi
- Arkadiankadun puistikot
- Nervanderin puistikko
- Apollon puistikko
- Mika Waltarin puisto
- Hietakannas

Suojelutavoitteet

Etu-Töölön yleisten alueiden keskeiset tavoitteet liittyvät alueiden kehittämisen ja kulttuuriympäristöjen arvojen sekä ominaispiirteiden yhteensovittamiseen.

Alueen arvoja on tunnistettu erilaisten inventointien yhteydessä.

Tavoitteet:

- Arvokkaan 1910-30-luvun kaupunkimiljöön säilyttäminen yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa vaalitaan niin rakennuksia, ulkotilojen rakenteita ja varusteita sekä taa-taan puuston ja muun miljööhön liittyvän kasvillisuuden säilyminen.
- Ympäristöhistorialliset selvitykset alueiden suunnittelun pohjana.

Kadut ja aukiot

Etu-Töölöä jakaa vilkasliikenteinen pääkatu Mechelininkatu, joka on myös merkittävä puistokatu. Mechelininkadun keskiosa Pohjoiselta Rautatiekadulta Sibeliuksenkadulle on esplanadityyppinen puistokatu. Raitiotiekiskot kulkevat puurivien välissä Caloniuksenkadun risteykseen saakka.

Alueellisia kokoojakatuja ovat Runeberginkatu, Caloniuksenkatu, Hietaniemenkatu ja Arkadiankatu. Kokoojakadut ovat yleisilmeeltään hyvin samanlaisia kuin asuntokadut joskin leveämpiä. Kokoojakaduilla kulkevat raitiotiekiskot. Pohjoinen ja Eteläinen Hesperiankatu ovat alueen paikallisia kokoojakatuja.

Katutila on koko alueella huomattavan yhtenäisen alueen suunnitteluhistorian ansiosta. Suuri osa asuntokaduista rajautuu usein suoraan ympäröivien korttelialueiden rakennuksien seiniin. Molemmiin puolin ajoratoja on reunakivien rajaamat jalkakäytävät. Katutilan leveys mahdollistaa kadunvarsipyysäköinnin lähes kaikilla asuntokaduilla ja osin myös kokoojakaduilla. Väinämöisenkadulla on muusta alueesta poikkeava asuntokatukuva. Väinämöisenkatu rajautuu Hietakannaksen puistoon. Rakennusten puoleisella sivulla katu rajautuu muotoon leikattuihin pensasaitoihin, jotka rajaavat rakennusten pieniä piha-alueita.

Kadut ovat pääosin puuttomia lukuun ottamatta suuria puistokatuja Mechelininkatua ja Hesperian esplanadia sekä Arkadiankadun Runeberginkadun ja Mechelininkadun välistä osuutta ja Fredrikinkadun Temppeliaukion kirkon pääovelle johtavaa osuutta. Pohjoisen ja Eteläisen Hesperiankadun väliin jää Hesperian esplanadin puistoalue, jonka puurivistöt luovat ympäröiville kaduille vehreän yleisilmeen.

Pienet puistikot ovat Etu-Töölölle tyypillisiä. Ne rytmittävät katukuvaa. Tällaisia puistikoita ovat esimerkiksi Arkadiankadun puistikot, Luonnontieteellisen museon edusta sekä Kauppakorkeakoulujen edustapuistikko. Alueen ainoa aukio on kivetty Runeberginkadun, Hietaniemenkadun ja Pohjoisen Rautatiekadun rajaama Leppäsuonaukio.

Tavoitteet:

- Suunnittelu tulee perustua ympäristöhistorialliseen selvityksiin.
- Katujen tyylipiirteiden huomioiminen alueiden kunnostamisessa.
- Kaupunkipuiden vaaliminen.
- Historiallisen yhtenäisen katutilan vaaliminen.

Puistot

Kaupunginosan suurin puisto on Hesperian Esplanadi. Korttelipuistoja ja puistikoita on useita (Sammonpuistikko, Temppeliaukio, Apollonpuistikko, Mika Waltarin puisto, Museonpuisto, Nervanderinpuistikko, Perhonenkenttä, Arkadian kulmapuistot).

Hesperian esplanadi on tärkeä osa alueen asemakaavoituksen historiaa. Paikalle kaavailtiin alun perin kanavaa, mutta melko varhaisessa vaiheessa kanavasuunnitelmista luovuttiin. Nykymuotoisen esplanadipuiston rakentaminen aloitettiin vuonna 1933 todennäköisesti Birger Brunilan suunnitelman pohjalta.

Puiston perushahmo syntyy puuriveistä, suoraviivaisista käytävistä, nurmikentistä ja niitä rajaavista orapihlaja-aidoista. Esplanadin itäosaa hallitsee hevokastanjärivistöt, keskivaiheille sijoittuu puolestaan vuorijalavarivistöt. Läntisimpään osaan sijoittuu monilajista puustoa, mm. useita eri poppelilajeja jotka ovat nykyään harvinaisia.

Puistoakselin keskivaiheilla, Runeberginkadun länsipuolella sijaitsee laaja leikki puisto ja pelikenttä. Esplanadin läntinen osa valmistui muuta puistoa lähes 20 vuotta myöhemmin, joten se muodostaa selkeästi erilaisen osa-alueen kaarevine käytävineen ja poppeli-istutuksineen.

Tavoitteet:

- Puistojen arvokkaiden tyylipiirteiden kuten puistojen tilarakenteen, kasvillisuuden, rakenteiden säilyttäminen.
- Hesperian esplanadin toimiminen koko Töölön kaupunkirakennetta halkovana puistoytimenä sekä jalankulun ja pyöräilyn merkittävänä yhteytenä historialliset arvot huomioiden.
 - Keskeisiä säilytettäviä piirteitä ovat puistoa reunustavat puukujanteet, puistoa reunustavat leikatut pensasaidat, kukkaryhmät ja aksiaalisesti sommitellut käytävät sekä useat merkittävät kansalliset muistomerkit.
- Korttelirakenteen sisäisten pienten puistojen ja puistikoiden (Sammonpuistikko, Temppeliaukio, Apollonpuistikko, Mika Waltarin puisto, Museonpuisto, Nervanderinpuistikko, Perhonenkenttä, Arkadian kulmapuistot) ylläpitäminen aikakautensa kaupunkirakenteen edustavina osina, jotka toimivat myös toiminnallisina ja viihtyisinä asukkaiden yhteisinä olohuoneina.
- Pienten puistikkojen muotupuistotyylin mukaisten elementtien säilyttäminen: leikatut pensasaidat, geometriset kukkaistutukset, nurmialueet sekä kasvillisuusalueiden selkeä rajaaminen toisistaan.
- Ympäristöhistorialliset selvitykset puistojen kunnostuksen pohjana.

Rakenteet, kalusteet ja valaistus

Etu-Töölön yleiset alueet ilmentävät rakenteissaan ja muotokielessään rakentamisaikansa tyylipiirteitä. Töölölle tyypillisenä erikoispiirteenä on paikoitellen jalkakäytävän pinnoitteena säilynyt keraaminen laatoitus. Laatoitusta on säilynyt esimerkiksi Minervankadulla ja Hesperian esplanadilla puistoaluetta ympäröivällä kapealla reuna-alueella.

Ajoradat ja jalkakäytävät ovat pääasiassa asfalttipintaisia ja katualueilla on käytetty luonnonkivisiä leveää reunakiviä. Useat ajoradat ovat myös luonnonkivipintaisia esimerkiksi Cygnaeuskenkadulla, Caloniuksenkadulla, Museokadulla välillä Runeberginkatu – Mechelininkatu, Väinämöisen kadulla, osalla Apollonkadusta sekä Minervankadulla.

Ulkotiloissa on runsaasti tasoeroja, jotka on rakennettu luonnonkivimuurein ja -portain (esimerkiksi Oksasenkadulla sekä Nervanderin- ja Sammonpuistikko).

Alueen puistoissa on käytössä erilaisia penkkejä (esim. ns. Göteborg-penkkiä). Alkuperäisiä penkkimalleja ovat olleet todennäköisesti koivunjalkapenkit (esimerkiksi Hesperian esplanadilla). Ajoesteinä on esimerkiksi Hesperian esplanadilla siirrettäviä puna-keltaraitaisia betoniesteitä ja jätteenkeräysastioina syvässäliioita.

Osa kaduista on valaistu jo niiden rakentamisvaiheessa 1930-luvulla perinteisillä vaijeriin ripustettavilla Y-valaisimilla ja pylväaseen kiinnitettävillä KPV-valaisimilla. Temppeliaukion kirkkoa ympäröivillä kaduilla katuvalaisimina ovat historialliset KPV-valaisimet. Puistojen osalta valaistus ei kuulunut alkuperäisiin puistosuunnitelmiin ja valaistus on lisätty puistoihin myöhemmissä vaiheissa. Alueen puistovalauksessa on käytetty useita eri valaisintyyppisiä, etupäässä lyhtymäisiä valaisimia.

Alueella sijaitsee useita julkisia veistoksia. Hesperian Esplanadilla presidentti Relanderin ja presidentti Rytin muistomerkit, Eduskuntatalon puistossa presidentti Kallion ja Eduskuntatalon edessä presidenttien Svinhufvud ja Ståhlberg muistomerkit.

Tavoitteet:

- Rakenteiden, kalusteiden ja varusteiden historiallisten tyylipiirteiden säilyttäminen, erityisesti historiallisten pinnoitteiden ja rakenteiden vaaliminen.
- Keraamisten pinnoitteiden säilyttäminen ja uusiminen.
- Uudet kalusteet Helsingin kaupunkikalusteohjeen mukaisesti.
- Valaistuksen historiallisten piirteiden huomioiminen ja sovittaminen alueiden ominaispiirteisiin. Historiallisen valaistustyylin säilyttäminen perinteisine valaisimineen rakennuskannaltaan yhtenäisillä historiallisilla alueilla.
- Julkisten veistosten erityisvalaistus ja valaistusten ylläpito.

Alueiden käyttö

Kaupunkirakenteen sisällä sijaitsevien maamerkkien paljous ja lukuiset merkkirakennukset, kuten kirkot, oppilaitokset ja museot ja turistikohteet luovat alueelle paljon liikennettä ja elämää. Erityisesti Temppeliaukion kirkon läheisyydessä on runsas turistibussiliikenne. Nähtävyykskohteiden osalta tulisi kiinnittää huomiota opastukseen, alueen piirteisiin sopivaan esteettömyyteen sekä liikenneturvallisuuden kehittämiseen.

Tavoitteet:

- Alueiden arvojen ja ominaispiirteiden säilyttäminen alueiden suunnittelussa ja käytössä. erityisesti keraamisten pinnoitteiden palauttaminen ja lisääminen.
- Nähtävyykskohteet selkeästi opastettuja ja mahdollisimman esteettömiä alueen ominaispiirteisiin suhteutettuna.
- Nähtävyyksien ympäristöt turvallisia liikenteen näkökulmasta.

Näkymiä Hesperian esplanadilta.

Etu-Töölölle tyypillistä yhtenäistä katukuvaa.

Keskeisiä lähtötietoja

Hesperian esplanadi. Puistohistoriallinen selvitys. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2006:10 / Katu- ja puisto-osasto.

Peltola, K. (2012). Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Helsingin kaupunki, Kaupunkisuunnitteluvirasto. Harjoittelutyönä toteutettu selvitys. Haettu 16.1.2016 osoitteesta http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/ymparisto/Ennen_II_maailmansotaa_asebakaavoitettuja_helsinkilaisia_puistoja.pdf.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Etu-Töölön kaupunginosa.

HIETANIEMI JA LAPINLAHTI

Alueen yleiskuvaus

Lapinlahden sairaalan puisto, Hietaniemen hautausmaat, Hietaniemen uimaranta sekä muu rantavyöhykkeen ympäristö muodostavat vihreän maisemallisen kokonaisuuden. Hietaniemenkatu, Hiekkarannantie sekä Lapinlahdentie ovat alueen tärkeimmät kadut.

Alue on suurelta osin valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä (RKY). Hietaniemen hautausmaa-alue on laaja ja ainutlaatuinen eri uskontokuntien hautausmaakokonaisuus, johon liittyy rakennusviraston alueina mm. krematorion alue, vanha venäläinen hautausmaa sekä hautausmaa-alueita kiertävä rantareitti. Lapinlahden sairaala oli Suomen vanhin mielisairaala ja sairaalaa ympäröivä puisto puutarhoineen on yksi Helsingin tärkeistä historiallisista puistoista.

Alueen vehreys muodostaa kontrastin ympäröivään tiiviiseen kaupunkirakenteeseen. Rannoilta avautuu pitkiä näkymiä Seurasaaren selälle. Hietaniemen ja Lapinlahden alueet ovat suosittuja vapaa-ajanviettopaikkoja. Rantavyöhykkeellä kulkeva rantareitti on osa laajempaa Helsingin rantoja kiertävää rantareitin kokonaisuutta.

Hietaniemen ja Lapinlahden aluekortin aluerajaus. Oranssilla vinoviivituksella valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

Kulttuurihistoria

Alue on kokonaisuudessaan kulttuurihistoriallisesti merkittävää ympäristöä. Hietaniemen hautausmaiden alue sekä entinen Lapinlahden sairaala-alue ovat valtakunnallisesti arvokkaita kulttuuriympäristöjä (RKY). Näiden lisäksi paikallisia arvoympäristöjä ovat Hietaniemenkadun puistokatuosuus ja Lapinlahden sairaalapuisto.

Hietaniemen hautausmaiden vanhin osa on 1800-luvun alusta. Hautausmaiden eri osat ilmentävät Helsingin kaupunkihistorian kehitystä sekä hautausmaa-, muistomerkki-, ja puistosuunnittelun ihanteita 1800-luvun alusta nykypäivään.

Entisen Lapinlahden sairaalan rakennukset ja niitä ympäröivä puisto muodostavat ainutlaatuisen, valtakunnallisesti arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden. Entisen Lapinlahden sairaalan päärakennus valmistui Carl Ludvig Engelin suunnitelmien mukaan 1841. Yli 160 vuotta jatkunut sairaalatoiminta on kehittänyt alueesta kulttuurihistorialtaan ja kasvillisuudeltaan ainutlaatuisen. Alue on kokonaisuutena arvokas historiallisesti, rakennustaiteellisesti, maisema-arkki-

tehtonisesti, kaupunkikuvallisesti, virkistyksestä ja luontoarvoiltaan. Entinen Lapinlahden sairaala-alue puistoineen on kokonaisuudessaan suojeltu asemakaavalla.

Hietaranta on ollut merkittävä vapaa-ajanviettopaikka pitkään. Hietarannan uimaranta perustettiin vuonna 1929 tehdyllä päätöksellä.

Suojelutavoitteet

Hietaniemen ja Lapinlahden yleisten alueiden keskeiset tavoitteet liittyvät alueiden kehittämisen ja kulttuuriympäristöjen arvojen sekä ominaispiirteiden yhteensovittamiseen.

Alueen arvoja on tunnistettu erilaisten inventointien yhteydessä. Lapinlahden puisto on suojeltu asemakaavalla.

Tavoitteet:

- Alueen luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyttäminen.
- Ympäristöhistorialliset selvitykset alueiden suunnittelun pohjana.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet

RKY 2009-alueet

- Lapinlahden sairaala-alue, (1, kohdenumero kartalla)
- Hietaniemen hautausmaat, (2)

Maakunnallisesti arvokkaat alueet

- Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki (kattaa lähes koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt

- Lapinlahden sairaalan puisto
- Hietaniemenkatu
- Hietakangas

Asemakaavalla suojellut alueet

- Lapinlahden sairaala-alue

Näkymä Lapinlahden sairaalan puistosta.

Kadut ja aukiot

Kaikki alueen kadut on tyyteltty asuntokaduiksi. Tärkeimmät kadut ovat Hietaniemenkatu, Hiekkarannantie sekä Lapinlahdentie. Kadut ovat kaksikaistaisia, pääasiassa jalkakäytävien reunustamia katuja, joilla on kadunvarsipysäköintiä. Kadut ovat asfalttipintaisia ja graniittisten reunakivien rajaamia.

Alueen ainoa puistokatu on Hietaniemenkatu. Se johtaa Mechelininkadulta hautausmaille, krematorioon ja uimarannalle. Hietaniemenkadun osin nelirivinen koivukujanne on tärkeä maisemallinen elementti. Hietaniemenkadun linjaus pohjautuu Gustaf Nyströmin ja Lars Sonckin laatimaan asemaakaavan 1906. Vuoden 1928 Birger Brunilan laatimassa asemaakaavassa on osoitettu kadun varren puukujanne. Katutilan vaikuttavuutta lisää koko katusuoran pituinen korkea hautausmaan graniittimuuri kadun eteläreunassa. Kadun pohjoisreunan jalkakäytävän pinnoitteena on osin säilynyt keltaista keraamista laatoitusta. Hietaniemenkatu ympäristöineen on edustava esimerkki klassististen tyyli-ihanteiden mukaisesta kantakaupungin puistokadusta.

Rannan suuntaisesti kulkeva ja pohjoisessa Eteläisenä Hesperiankatuna jatkuva Hiekkarannantie on asfalttipintainen, osin luonnonkivisten reunakivien rajaama ja osin suoraan nurmikoon rajautuva. Hiekkarannantien toiselle puolelle sijoittuu jalkakäytävä lähes koko kadun matkalta. Hiekkarannantietä on rajattu betonisin aitapylväin ja osin luonnonkivilohkarein.

Lapinlahdentie yhdistää Mechelininkadun Lapinlahden alueeseen. Kadun molemmin puolin kulkee jalkakäytävä. Katu rajautuu molemmilta puolin hautausmaan muureihin, aitoihin ja rakennuksiin.

Alueen ainoa asemaakaavan mukainen aukio on Martta Ypän aukio Hesperian esplanadin ja Taivallahden rannan yhtymäkodassa. Alue ei ole rakennettu aukio, vaan sillä sijaitsee tällä hetkellä Taivallahden koira-aitaus.

Tavoitteet:

- Katujen tyylipiirteiden huomioiminen alueiden kunnostamisessa. Erityisesti Hietaniemenkadun ominaispiirteiden säilyttäminen / ennallistaminen.

Puistot

Lapinlahden ja Hietaniemen rantavyöhyke muodostaa kokonaisuudessaan puistomaisen alueen. Asemaakaavan mukaisia puistoja alueella ovat Lapinlahden sairaalan puisto ja Hietarannan pohjoispuolelle sijoittuva Sigurd Frosteruksen puisto.

Lapinlahden sairaalan puisto muodostaa alueen keskeisimmän puistoalueen. Puisto on 1800-luvulle ominainen maisemapuis-

to, joka ympäröi entisiä sairaalarakennuksia. Puutarhanhoito oli kiinteä osa psykiatrisen sairaalan potilashoidon historiaa. Puisto avautui julkiseksi alueeksi sairaalatoimintojen loppuessa vuonna 2008. Puistossa yhdistyvät alueen alkuperäinen luonto ja vanha puistokulttuuri. Puistossa on poikkeuksellisen runsas kasvilajisto, joiden joukossa korostuu vanhojen ruohovartisten kulttuuriseuralaislajien, harvinaisten muinaistulokkaiden ja erikoisten uustulokkaiden runsaus. Lapinlahden sairaalan puistosta on tehty historiallinen selvitys sekä määritelty suojelutavoitteet. Puisto on asemakaavalla suojeltu.

Sigurd Frosteruksen puiston alue Hietaniemenrannan pohjoispuolella ja Taivallahden etelärannalla on muuta aluetta viimeistelemättömämpää.

Rantoja kiertävä rantaraitin ympäristössä on säilynyt luonnonmaiseman elementtejä esimerkiksi avokallioita. Lisäksi kasvillisuus on paikoin luonnontilaisen kaltaista.

Tavoitteet:

- Koko ranta-alueen kulttuuriympäristön, luonnon ja maiseman arvojen säilyttäminen.
- Lapinlahden puiston arvojen säilyttäminen historiallisen selvityksen, suojelutavoitteiden ja asemaakaavan mukaisesti.
- Puistojen ja virkistysreittien ympäristön luonnonmaiseman elementtien, kuten avokallioiden säilyttäminen, vastapainona hoidetummille puistoille.

Rakenteet, kalusteet ja valaistus

Luonnonkivimuurien käyttö on leimallista alueen maisemarentamisessa. Hautausmaata rajaa monin paikoin korkea graniittinen lohkekivimuuri, joka on näyttävä elementti esimerkiksi Hiekkarannantien ja Hietaniemenkadun ympäristössä. Hietaniemen uimarantaa ja Lapinlahtea yhdistävä rantareitin mereen laskeva luiska on rakennettu lohkekivin. Myös Lapinlahden sairaala-alueella osa rannasta on pengerrytetty rantamuurilla.

Aidat ovat maisemakuvassa paikoin näkyviä elementtejä. Hautausmaata osin ympäröivä metalliaita on maisemakuvaan sopiva. Lapinlahden sairaalan puistoa ympäröi puolestaan osin järeä teräsverkkoaita, joka ei anna oikeutta puiston historiallisille tyylipiirteille.

Ajoradat ja jalkakäytävät ovat pääasiassa asfalttipintaisia ja katualueilla on käytetty luonnonkivisiä reunakiviä. Töölölle tyypillisenä historiallisena erikoispiirteenä käytettyä keraamista laatoitusta on säilynyt osin Hietaniemenkadun jalkakäytävällä.

Yleisillä alueilla on käytössä sekä koivunjalkapenkkejä että teräsrunkoisia puupenkkejä. Koivunjalkapenkkejä löytyy Lapinlahdenpuistosta, Hietalahden uimarannalta sekä Hietaniemenkadun varrelta. Hietaniemen uimarantaa ja Lapinlahtea yhdistävän rantareitin varrelle sijoittuu teräsrunkoisia puupenkkejä.

Kadut on valaistu teräpylväisiin kiinnitetyillä katuvalaisimilla, Hietaniemessä on myös ilmajohdoilla varustettuja puupylväitä. Rantaraitilla on lyhtymäiset ja Lapinlahden sairaalapuistossa pallovalaisimet.

Hautausmaiden puistokäytävillä on erilaisia valaisintyypejä.

Tavoitteet:

- Rakenteiden, kalusteiden ja varusteiden tärkeiden historiallisten tyylipiirteiden säilyttäminen.
- Keraamisten pinnoitteiden säilyttäminen ja uusiminen.
- Kaupunkikalusteohjeen mukaisten penkkien käyttäminen alueella: koivunjalkapenkki ja teräsrunkoinen puupenkki.
- Valaistuksen historiallisten piirteiden huomioiminen ja sovittaminen alueiden ominaispiirteisiin. Lapinlahden sairaalan puiston valaistus historiallisia tyylipiirteitä kunnioittaen.

Alueiden käyttö

Alueelle sijoittuu monipuolisesti erilaisia ajanviettoon ja virkistykseen liittyviä toimintoja, kuten uimaranta, liikunta-alueita, viljelypalsta sekä yleiseen oleskeluun soveltuvia alueita. Erityisesti Hietaniemen ympäristö on merkittävä Helsingin merellisen virkistykseen näkökulmasta. Rantoja kiertävä reitti on osa Helsingin rantaraitin kokonaisuutta. Reitin jatkuvuuden ja sujuvuuden osalta on osin ongelmallisia kohtia.

Hietaniemen uimarannan pohjoispuolella Sigurd Frosteruksen puiston ympäristö on muuta aluetta viimeistelemättömämpää. Alueen reitistöissä on epäjatkuvuuskohtia ja alue on viimeistelemätöntä. Reittien jatkuminen ei ole sujuvaa Hesperian esplanadin suuntaan.

Tavoitteet:

- Alueen suojelumääräysten, arvojen ja ominaispiirteiden säilyttäminen alueiden suunnittelussa. ja käytössä.
- Lapinlahden ja Hietaniemen alue toimii kantakaupungin keskeisenä virkistykseksellisenä kokonaisuutena, jossa vaihtelevat toiminnalliset alueet ja luonnonmukaiset alueet.
- Reitistön yhtenäisyyden ja jatkuvuuden varmistaminen niin alueen sisällä kuin alueen ulkopuolelle.
- Tapahtumia järjestetään vain tapahtumakorteissa esitetyissä paikoissa.

Rantaraitti on merkittävä virkistysreitti.

Hietaniemenkadun jalkakäytävän keraamista laatoitusta.

Lapinlahden sairaalan puisto on arvokas monelta näkökulmalta.

Keskeisiä lähtötietoja

Hietarannan uimaranta, historiaselvitys. Helsingin kaupungin liikuntaviraston julkaisuja, sarja B, julkaisu 50, 2015.

Lapinlahden sairaalan puistoalue, suojelutavoitteet ja jatkosuunnittelun ohjeistus. Maisemasuunnittelu Hemgård. Kaupunkisuunnitteluvirasto 2004:4

Lapinlahden sairaalan viheralueiden hoito- ja kehittämissuunnitelma 2005, Maisemasuunnittelu Hemgård, 2006

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Hietaniemen hautausmaa, Lapinlahden sairaalan puisto.

SALMISAARI

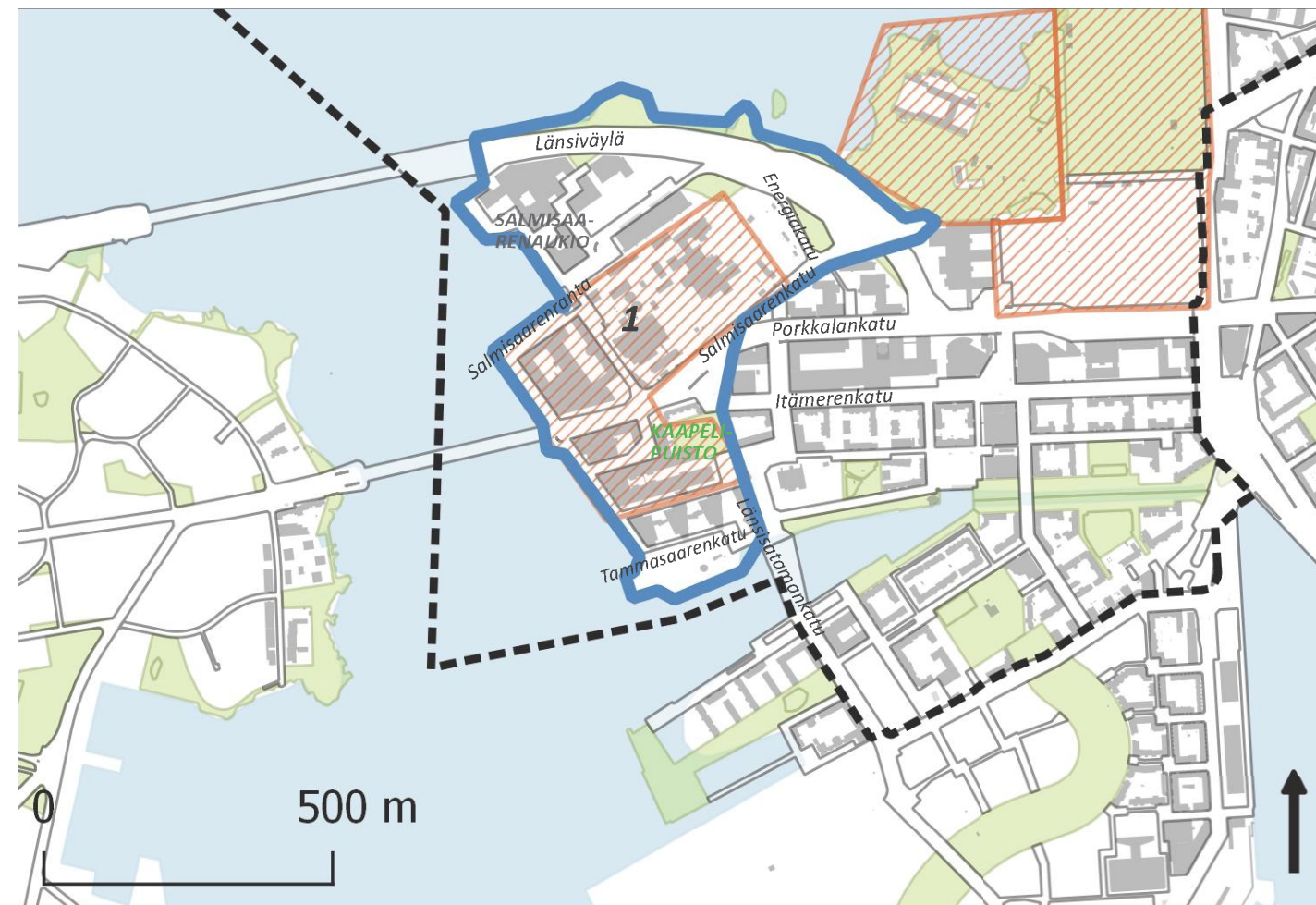
Alueen yleiskuvaus

Salmisaari on leimallisesti 1900-luvun teollisuusaluetta, joka on täydentynyt toimistorakentamisella 1990- ja 2000-luvuilla. Salmisaaren kaupunkikuvaa hallitsevat suurimittaiset teollisuushistorialliset merkkikohteet, joista Kaapelitehdas ja Alkon tehdas ovat onnistuneita esimerkkejä teollisuuskiinteistöjen uudelleenkäytöstä. Kokonaisuuteen kuuluvat myös Salmisaaren voimalaitoksen rakennukset. Salmisaaren rannan uudisrakentaminen on sovitettu tehdasarkkitehtuurin mitta-kaavaan.

Alueeseen kuuluvat Salmisaaren ja Kaapelitehtaan alueet Porkkalankadun molemmin puolin. Alue rajautuu idässä Länsisatamankatuun ja Salmisaarenkatuun. Alueen pohjoisosassa kulkee Länsiväylä, jonka pohjoispuolelle jää kapea kaistale osin luonnonmukaista rantaa. Alue on suurelta osin valtakunnallisesti arvokasta rakennettua ympäristöä (RKY). Alueen rannan julkisivu Lauttasaaren suuntaan on kaupunkikuvallisesti merkittävä.

Alueen julkiset ulkotilat on suunniteltu ja rakennettu uudenkäytön ja lisärakentamisen yhteydessä. Julkisissa ulkotiloissa käytetyt materiaalit ja tyyli muistuttavat alueen historiasta. Kun Salmisaaren voimalaitoksen hiilivarastot siirrettiin maan alle louhittuihin tiloihin vuonna 2004, alueelle vapautui tilaa paitsi mittavalle toimistokorttelille ja liikuntahallille myös yleisille alueille. Salmisaaren ulkotilat suunniteltiin yhtenäisenä kokonaisuutena, joka avautuu leveän portaikon kautta rantaan. Hiilivarastojen siirtyminen maan alle mahdollisti myös rantaraitin kehittämisen. Rantaraitti kiertää koko Salmisaaren ja liittyy pohjoisessa Lapinlahden sairaalan puistoon ja etelässä Jätkäsaaren ja Ruoholahden rannoilla kulkeviin reitteihin.

Alueella on useita suurmittakaavaisia taideteoksia, kuten Martti Aihan Rumba Itämerenkadun ja Porkkalankadun risteyksessä, Raimo Utriaisien Vooki Tammasaaren laiturilla sekä Maria Dunckerin kuusiosainen veistosarja Liian painavat vieraat Salmisaarenrannassa.

Salmisaaren aluekortin aluerajaus. Oranssilla vinoviivituksella valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

Kulttuurihistoria

Salmisaaren teollisuusalue on arvotettu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi (RKY).

Salmisaarta kaavailtiin teollisuusalueeksi jo 1918 Pro Helsingfors yleiskaavassa. Teollisuustoiminta alkoi kuitenkin vasta 1930-luvulla kun Salmisaaren alue oli maantäytöllä liitetty mantereeseen. Ensimmäisiä rakennuksia olivat Väinö Vähäkallion suunnittelema Oy Alko Ab:n Salmisaaren tuotantorakennus ja Väinö Gustaf Palmqvistin suunnittelema Kaapelitehdas. Molempia rakennuksia on myöhemmin laajennettu useaan otteeseen. Samoihin aikoihin (1935) rakennettiin ensimmäinen silta Lauttasaareen.

Kaapelitehdas sijoitettiin merenrantaan, jotta puhelinmerikaapelit voitiin lastata suoraan merikaapelihallista laivaan. Nykyään Kaapelitehdas on Helsingin kaupungin omistuksessa ja se on Suomen suurin kulttuurikeskus. Alkon rakennukset saneerattiin Helsingin oikeustalon käyttöön vuonna 2004.

Alue on myös osa Helsingin kaupungin sähkölaitoksen historiaa. Ensimmäinen kaukolämmön tuotannon tarpeisiin avattu voimalaitos, Salmisaari A, valmistui vuonna 1953. Voimalaitoksen rakennukset ja hiilikasa hallitsivat pitkään Salmisaaren kaupunkikuvaa, kunnes hiilien varastointi siirrettiin maanalaisiin tiloihin vuonna 2004.

Kaapelitehtaan kokonaisuus, Alkon tuotantokokonaisuus (nyk. Salmisaarentalo) sekä Salmisaari A apurakennuksineen on suojeltu asemakaavalla.

Teollisuuskiinteistöjä ympäröivät entisille teollisuusalueille rakennetut uudet toimisto-, liike- ja asuinrakennukset, joiden rakentaminen on alkanut 1990-luvun alusta. Uusi toimistorakentaminen on ottanut piirteitä vanhasta teollisuusmiljööstä ja myös ympäröivästä satamamiljööstä. Uusi toimitilarakentaminen täydentää kaupunkikuvallisesti vanhaa teollisuus- ja voimalaitosmiljöötä ja luo uuden, omanlaisensa kerrostuman alueelle. Tammasaarenrannassa sijaitsevat HTC-rakennukset ovat saaneet innoituksensa vastarannalla sijainneesta Jätkäsaaren konttisatamasta. HTC Helsinki -rakennus on palkittu vuoden teräsrakenteena vuonna 2001.

Suojelutavoitteet

Salmisaaren yleisten alueiden keskeiset tavoitteet liittyvät alueen toiminnalliseen kehittämiseen alueen historia ja kaupunkikuva huomioiden.

Tavoitteet:

- Arvokkaan 1900-luvun teollisuusmaiseman vaaliminen yhtenäisenä kaupunkikuvallisena kokonaisuutena.
 - Vanhan teollisuusmaiseman karua, yksinkertaista ja laajamittakaavaista kaupunkikuvaa tulee vaalia.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet

RKY 2009-alueet

- Salmisaaren teollisuusalue, suurimittaiset teollisuushistorialliset merkkikohteet, (1, kohdenumero kartalla)

Maakunnallisesti arvokkaat alueet

- Salmisaaren teollisuusalue

Alueen suurimittakaavaista kaupunkikuvaa.

Kaapelinpuisto.

Näkymä Salmisaarenrantaan.

Kadut ja aukiot

Alueen pohjoisreunaan sijoittuu monikaistainen Länsiväylä-moottoritie. Alueellinen kokoojakatu, Porkkalankatu on monikaistainen katu, jota reunustaa leveät jalankulku- ja pyörätiet.

Asuntokaduilla (Salmisaarenranta, Tammasaaren laituri ja Tammasaarenkatu) on pääosin katulinjaa vasten poikittain sijoitettua kadunvarsipysäköintiä. Energiakadulla ja Salmisaaren puoleisella osuudella Tallberginkatua ei ole pysäköintiä. Tallberginkadulla Kaapelitehtaan edessä on alueelle poikkeuksellinen nurmikkopintainen liikenteenjakaja ja katupuita. Rannassa kadut Salmisaarenranta ja Tammasaarenlaituri rajautuvat rantamuurein mereen.

Alueen korttelit ovat melko suuria teollisuuskohteiden suuresta koosta johtuen. Alueen katumiljöö toistaa teollisuuskohteiden pelkistettyä ja kiveä miljöötä. Kaduilla ei tyypillisesti ole istutuksia. Ajoradat ja jalkakäytävät ovat asfalttipäällysteisiä, jalkakäytävät on erotettu graniittisin reunakivin.

Kävelylle ja pyöräilylle varattu Tammasaarenranta yhdistää rantakadut Tammasaaren aukioon ja Kellosaarenrantaan.

Salmisaaren uudet ulkotilat ovat yhdistelmä julkista katutilaa, aukioita ja tontteihin kuuluvia kulkureittejä. Alue on osin rakennettu kannelle.

Alueen keskeisiä aukioita ovat Salmisaaren aukiotilojen sarja rantalaitureineen ja portaineen, Tammasaaren aukio, K.A. Fagerholmin aukio ja Kaapeliaukio.

Tavoitteet:

- Katujen ja aukioiden ominaispiirteiden säilyttäminen, ja ominaispiirteiden vahvistaminen uutta rakennettaessa.

Puistot

Alueen ainoa puisto on Kaapelitehtaan vieressä sijaitseva Kaapelinpuisto. Puisto jakautuu kahteen selkeästi erilliseen osaan. Itäinen osa on aukiomainen, noppakivillä päällystetty alue, joka on jäsenneily istutusalueiden ja penkkien avulla. Puiston läntiseen osaan on sijoitettu pelikenttä, joka on rajattu puu-, pensas- ja köynnösistutuksin.

Tavoitteet:

- Puistoihin kohdistuvat muutos- ja kehitystarpeet ja suunnittelu alueen kulttuurihistoria ja ominaispiirteet huomioiden.

Rakenteet, kalusteet ja valaistus

Salmisaaren yleiset alueet ilmentävät rakenteissaan ja muotokielessään teollisuusalueen niukkaa miljöötä. Rakenteet ja kalusteet ovat yksinkertaisia, vaihtelu syntyy pääosin erilaisilla kiveyksillä ja materiaalivaihteluilla. Ajoradat ja jalkakäytävät ovat asfalttipintaisia, mutta rannassa ja aukioilla on käytetty runsaasti luonnonkivisiä kiveyksiä.

Salmisaarenaukion ympäristö on rakentunut pääosin kannelle, jonka alla on pysäköinti- ja huoltotiloja. Kansirakenne aiheuttaa kaupunkikuvaan runsaasti tasonvaihtoja, tukimuureja ja portaita. Yleisillä alueilla käytetyt materiaalit muistuttavat alueen historiasta.

Salmisaarenaukiolla on käytössä alueen kokonaissuunnitelmaan kuuluvat yksilöllisesti suunnitellut penkit. Kaapelipuiston penkit ovat Ruoholahden kalustesarjaan alueen rakentamisen yhteydessä 1990-luvulla suunnitellut siniseksi maalatut metallipenkit. Tammasaaren laiturilla on osin puupinnoitetut graniittiristipenkit.

Salmisaarenrannan ja Energiakadun valaistukset on toteutettu pylväsvalaisimilla, kapeammat sivukadut seiniin asennetuilla katuvalaisimilla. Rantareitti on valaistu epäsuorasti lyhtymälisillä pylväsvalaisimilla. Salmisaarenaukion valaistusta on täydennetty kulkua ohjaavilla pollarivalaisimilla.

Tavoitteet:

- Alueen tyyli- ja muotoilun huomioiminen rakenteiden ja kalusteiden ylläpidossa ja kehittämisessä.
- Alueen tyyli- ja muotoilun huomioiminen valaistuksessa.
- Julkisten taideteosten valaistus ja valaistusten ylläpito.

Alueiden käyttö

Alueella sijaitsee useita liikunta-, harrastus- ja kulttuuripalveluita tarjoavia toimijoita. Merkittävimmät kohteet ovat Liikuntakeskus Salmisaarella ja Kaapelitehdas. Helsingin energianvoimalaitos Salmisaarella on edelleen käytössä. Voimalaa on muokattu nykyvaatimuksiin sopivammaksi viimeksi vuonna 2014.

Alueen rannat on osa Helsingin kehitettävää rantareittiä.

Salmisaarenrannan ja Tammasaarenaltaalla Tammasaarenaukion eteen sijoittuvat Helsingin kaupungin venesatamat.

Tavoitteet:

- Reitistön yhtenäisyyden ja jatkuvuuden varmistaminen niin alueen sisällä kuin alueen ulkopuolelle.
- Rantareitin jatkuvuus.
- Kaapelitehtaan toimiminen keskeisenä tapahtumien paikana.

Keskeisiä lähtötietoja

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Salmisaaren teollisuusalue.

RUOHOLAHTI

Alueen yleiskuvaus

Ruoholahti on rakentunut pääosin 1990-luvulla entiselle sata-matoimintojen alueelle. Ruoholahden asuinkorttelit jatkavat Helsingin kantakaupungin tiivistä umpikorttelirakennetta. Toimistorakennukset ovat sijoittuneet Länsiväylän, Porkkalankadun ja Itämerenkadun ympäristöön.

Ruoholahden alueen sydän muodostuu alueen kaupunkirakenteen läpi itä-länsisuunnassa kulkevasta kanavasta ja sen varteen sijoittuvista puistoalueista. Kanava ympäristöineen muodostaa vehreän, vaihtelevan kokonaisuuden erityyppisine puisto-osuuksineen, leikki- ja liikunta-alueineen sekä aukioineen.

Kulttuurihistoria

Ruoholahti oli rakentamatonta, ortodoksisen hautausmaan ranta-alueita ennen 1800-luvun lopulla aloitettua rantaradan rakentamista. Ruoholahden merialueita täytettiin ja alueelle levittäytyi satama-, teollisuus- ja varastotoimintaa.

Ruoholahti oli yksi vuoden 1984 Helsingin maankäyttöselvityksessä osoitettuja kehitettäviä alueita, jotka olivat olleet aiemmin suljettuja kantakaupungin laidan ranta-alueita. Alueelle järjestettiin asemakaavakilpailu, jonka pohjalta laadittu asemakaavaluonnos hyväksyttiin vuonna 1988. Alueen rakentaminen alkoi 1990-luvulla.

Ruoholahden yleisillä alueilla on toteutettu suunnitteluajan ihanteita heijastavia edistyksellisiä ratkaisuja. Ruoholahden puistot perustuvat Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaan laatimaan Ruoholahden julkisten ulkoalueiden yleissuunnitelmaan. Pallasmaa vastasi myös alueelle tyyppillisten kalusteiden ja varusteiden suunnittelusta.

Ruoholahden alue on onnistunut esimerkki yleisten alueiden suunnittelusta, jossa aluetta varten suunnitellut ratkaisut luovat hienon yhtenäisen kokonaisuuden. Alueen julkiset ulkotilat ovat merkittävä osa alkuperäistä suunnittelukokonaisuutta siltoineen, katoksineen ja yhtenäisine materiaali-, valaistus- ja kalustusmaailmoineen. Yleisillä alueilla on merkittävä rooli kaupunkirakenteessa ja niillä on merkittäviä kaupunkikuvallisia ja maisema-arkkitehtonisia arvoja.

Ruoholahdenpuisto on määritelty Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöksi. Puisto on kaupunkirakenteellisesti keskeinen, vahvailmeinen puisto, jonka alkuperäinen 1990-luvun suunnitteluohjelma edustava puistosommitelma on säilynyt. Puisto on olennainen osa kokonaisuutena suunniteltua Ruoholahden asuinalueita ja se muodostaa eheän kaupunkikuvallisen kokonaisuuden Ruoholahden rakennuskannan kanssa.

Ruoholahden kanavan ympäristö on palkittu Vuoden ympäristörakenteena vuonna 1995.

Suojelutavoitteet

Ruoholahden yleisten alueiden keskeiset tavoitteet liittyvät alueen vaalimiseen ja kehittämiseen aikakaudelleen tyyppisenä kaupunkimiljöönä.

Tavoitteet:

- Alueen arvokkaiden ja tyyppillisten ominaispiirteiden säilyttäminen, kuten yleisten alueiden sommittelu, materiaalivalinnat, kasvillisuuden tyyppilliset piirteet, alueelle tyyppilliset kalusteet, varusteet yms.
- 1990-luvun kaupunkimiljöön vaaliminen yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa ylläpidetään ja kehitetään sekä rakennusten, ulkotilojen rakenteiden ja varusteiden ominaispiirteitä ja kuntoa että taataan puustoon ja muun miljööhön liittyvän kasvillisuuden säilyminen.

Ruoholahden aluekortin aluerajaus. Oranssilla vinoviivituksella valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt

- Ruoholahden puisto

Näkymä Ruoholahden kanavalle.

Ruoholahdelle tyypillistä betokiveä kaariladonnalla Ruoholahdentorilla.

Ruoholahdenkanavan varren istuskelupaikkoja.

Ruoholahdelle on tyypillistä monipuolinen perennojen käyttö.

Näkymä Kellosoarenrannasta.

Kadut ja aukiot

Porkkalankatu on alueen halki kulkeva pääkatu. Se on monikaistainen katu, jota reunustavat leveät jalankulku- ja pyörätiet. Ajosuuntien välissä on nupukivetty keskikaista. Kadun varressa on osan matkaa yksipuoleinen katupuustutus.

Alueen kokoojakatujen, Itämerenkadun ja Länsisatamankadun, keskellä kulkevat kaksisuuntaiset raitiovaunukiskot. Ajokais-tojen vieressä on kadunvarsipysäköintiä ja katuja reunustavat leveät jalkakäytävät tai erotellut jalankulku- ja pyöräilyväylät. Itämerenkatu on myös puistokatu, jonka molemmilla reunoilla on puurivit. Toisella reunalla puurivit sijoittuvat pyöräily- ja kävelyväylien välille.

Alueen asuntokatuja ovat Kellosoarenkatu, Kellosoarenranta, Harmajankatu, Santakatu, Messipojankuja, Messitytönkatu ja Laivapojankatu. Niille on tyypillistä kaksikaistainen ajoväylä ja molemmiin puolin katuja reunustavat jalkakäytävät. Kadunvarsipysäköinti on kaduille tyypillistä ja sitä on kaduilla vaihtelevassa määrin. Useilla kaduilla pysäköinti on järjestetty katulinjaa vasten kohtisuorassa, toisilla kaduilla kadunvarsipysäköinti on kadunsuuntaisena joko toisella tai molemmilla puolilla katuja.

Ruoholahden kaduille on tyypillistä runsas katupuiden käyttö. Asuntokaduista Harmajankatu ja Santakatu ovat ainoita katuja, joilla ei ole katupuita. Katupuut ovat lähes poikkeuksetta sijoitettu kivetulle kaistaleelle. Suuri osa kaduista rajautuu suoraan ympäröivien korttelialueiden rakennuksien seiniin.

Ruoholahden keskeisiä aukioita ovat Itämerentori ja Ruoholahdentori. Itämerentori on kivetty aukio Ruoholahden metroasemaa vastapäätä ja sieltä kulkee jalankulun ja pyöräilyn alikulkuyhteys Porkkalankadun alitse Lapinlahden suuntaan. Muita merkittäviä jalankulun ja pyöräilyn väyliä ovat Itämerenkuja ja Selkämerenkuja. Ruoholahdentori sijoittuu kanavanrantaan. Torialueet ovat rakenteiltaan melko pelkistettyjä, luonnonkivi- ja betonikivipintaisia alueita, joilla on jonkin verran katupuita.

Tavoitteet:

- Katujen ja aukioiden tyyli- ja materiaali- ja väri- ja rakenteiden säilyttäminen.
- Kaupunkipuiden vaaliminen.

Puistot

Kaupunginosan puistot sijoittuvat pääosin kanavan yhteyteen (Ruoholahdenpuisto, Kellosoarenpuisto, Kellosoarenrantapuisto, Jaalanrannanpuisto). Selkämerenpuisto on puistoista ainoa, joka ei ole suorassa yhteydessä kanavaan. Alueen puistoissa on useita leikkipaikkoja. Puistot ovat tärkeitä ja keskeisiä alueen kokonaissuunnitelman osia. Ruoholahden puistoille tyypillistä on runsas kasvillisuuden käyttö. Alueen kasvillisuudessa tyypillistä ovat kukkivat pikkupuut ja perennat. Istutuksissa on käytetty muun muassa erilaisia maanpeittoperennoja yhdessä lehtipensaiden ja havujen kanssa.

Kanava ympäristöineen on rakennettu vuosina 1993-1997. Kanavaa ympäröivät alueet muodostavat mittakaavaltaan miellyttävän kokoisia erityyppisiä puisto-osuuksia ja kävelyreittejä. Terassoinnit ja portaikot mahdollistavat pääsyn lähelle veden pintaa. Kanavan rakenteisiin integroidut runsaat köynnös-, pensas- ja perennaistutukset lisäävät kanavaympäristön viihtyisyyttä erityisesti Ruoholahden puistossa.

Vuonna 1996 valmistunut Selkämerenpuisto sijaitsee kanavan eteläpuolella Jaalanrannassa. Puisto sisältää leikkipaikan, urheilukentän sekä puutarhamaisia osia. Puiston läpi kulkee vanhaa merenrantaa kuvaava kivillä, kiveyksillä ja kasvillisuuselementeillä toteutettu linja. Selkämerenpuiston pohjoisosassa on perennapuutarha, jossa on rauhallisia oleskelupaikkoja rehevän kasvillisuuden keskellä.

Tavoitteet:

- Puistojen tyyli- ja materiaali- ja väri- ja rakenteiden säilyttäminen sekä kasvillisuudelle leimallisten piirteiden säilyttäminen.
- Vaalitaan alueelle ominaista kasvillisuutta.

Rakenteet, kalusteet ja valaistus

Alueen maisemarakentamisen ominaispiirteinä ovat 1990-luvulle tyypilliset materiaalit, värit ja rakenteet sekä teemat: toistuvina elementteinä esiintyvät mm. luonnonkivi- ja betonikivipinnat aukioilla, betonivaletut muurit, pergolat ja katokset aukioiden ja puistojen rajaavina elementteinä.

Alueelle yhtenäistä ilmettä luovat tyyppikaiteet, -aidat, -pergolat ja -katokset. Rakenteille tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa aitojen ja kaiteiden vihreä väri, kaiteiden väljät vaakajuoksut, aitojen suhteellisen pienisilmäiset ruudukkoverkot, pyöreät käsijohteet sekä katosten säleiköt ja niihin liittyvät köynnösistutukset.

Alueen pinnoitteissa on käytetty paljon kiveyksiä, sekä luonnonkivisiä, betonikivisiä että niiden yhdistelmiä. Katujen ajoradat ja jalkakäytävät ovat pääosin asfalttipintaisia ja graniittisin reunakivin rajattuja.

Yleisillä alueilla on käytössä useita eri penkkimalleja, joista osa on suunniteltu alueelle Ruoholahden toteutuksen yhteydessä.

Itämerenkadulla on vajereihin ripustetut valaisimet muilla kaduilla pylväisvalaisimet. Pysäköintikadut ovat kiinteistöjen alueita, ja ne on valaistu heikkotehoisilla pallovalaisimilla.

Erikoisvalaistuskohteita Ruoholahdessa ovat Ruoholahdentorin Dennis Oppenheimin Kihlaus-veistos, jonka ”jalokiviin” syytyy valo pimeällä ja Pekka Nevalaisen Abc, kissa kävelee.

Tavoitteet:

- Materiaalien, rakenteiden, kalusteiden ja varusteiden tyyli- ja materiaali- ja väri- ja rakenteiden säilyttäminen, kuten arkkitehti Juhani Pallasmaan Ruoholahden suunnitteleminen kaide-, aita-, katos- ja pergolarakenteiden ominaispiirteiden säilyttäminen.
- Alueen tyyli- ja materiaali- ja väri- ja rakenteiden säilyttäminen huomioiminen valaistuksessa.
- Taideteosten erikoisvalaistus ja valaistusten ylläpito.

Alueiden käyttö

Ruoholahden alue tarjoaa monipuolisia virkistysmahdollisuuksia. Puistoihin sijoittuu paljon leikki- ja liikuntamahdollisuuksia. Kanavan ympäristö ja muut puistot mahdollistavat oleskelun viihtyisässä ympäristössä. Ruoholahden keskeisellä paikalla sijaitsevilla Ruoholahdentorilla on tällä hetkellä vain vähän toimintaa.

Alueella kulkee paljon kävely- ja pyöräilyreittejä ja kanavanrannan reitti on osa Helsingin rantaraitin kokonaisuutta.

Tavoitteet:

- Ruoholahdentorin toimiminen alueen keskeisenä kaupunkitalana, joka toimii muun muassa tapahtumien paikkana.
- Alueen kävely- ja pyöräilyreitistön selkeyttäminen.
- Tapahtumapaikat esitetään tahtumapaikkakorteissa

Keskeisiä lähtötietoja

Rantaviivoja. Asuinalueita veden äärellä. Lahti Juhani, Paatero Kristiina, Rauske Eija (toim.). Suomen arkkitehtuurimuseo 2012.

Arvoympäristökohteet, Ruoholahdenpuisto. Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2008 (päivitys 2013). Helsingin karttapalvelu.